

SÁMEDIGGI SÁMEDIGGE SAEMIEDIGKIE SAMETINGET

ČOAHKKINGIRJI 1/94 - MEARRÁDUSOASSI

Siidu: 1

Áigi: guovvamánu 08. b. 1994 dii. 09.00 - 12.00 ja 15.00 - 18.45
guovvamánu 09. b. 1994 dii. 09.00 - 12.10 ja 15.00 - 18.20
guovvamánu 10. b. 1994 dii. 09.00 - 12.00 ja 15.00 - 18.40
guovvamánu 11. b. 1994 dii. 09.00 - 12.30

Báiki: Samelandssenter, Kárášjogas

Áirasat:

1. Olav M. Dikkanen	21. Geir Tommy Pedersen
2. Magnhild Mathisen	22. Sven Roald Nystø
3. Berit Ranveig I. Nilssen	23. Aage Pedersen
4. Steinar Pedersen	24. Margreta Páve Kristiansen
5. Marianne Balto Henriksen	25. Olav Andersen
6. Hartvik Hansen	26. Anders Oskal
7. Ragnhild Nystad	27. Inger-Ann Fossli
8. Egil Olli	28. Magne A. S. Huuva
9. John Henrik Eira	29. Per Solli
10. Ole Henrik Magga	30. Roger Pedersen
11. Heaika Skum	31. Ing-Lill Pavall
12. Inger Anne S. Gaup	32. Amund Eriksen
13. Peder Mathisen	33. Nils O. Nilsen
14. Alf Edvard Nystad	34. Jarle Jonassen
15. Jens Petter Olsen	35. Ásta Vangberg
16. Tore Bongo	36. Odd Kappfjell
17. Terje K. Haugen	37. Máret Guhttor
18. Ingar Eira	38. Johan Mikkel Sara
19. Mary Mikalsen Trollvik	39. Berit Johnskareng
20. Eilif O. Larsen	

Áirras nr. 34 Jarle Jonassen manai sadjásis 08.02.94 dii. 15.00.

Áirras nr.16 Tore Bongo ii lean čeahkkimis 09.02.94 dii. 09.00 - dii. 15.00

Čuovvovaš áirasat ledje dieđihan ahte eai boađe:

Áirras nr. 3 Berit Ranveig Nilsen

Áirras nr. 20 Eilif O. Larsen

Áirras nr. 11 Inger Anne S. Gaup

Čuovvovaš áirasiidda addui virgelohpi :

Áirras nr. 11 Heaika Skum 10.02.94

Áirras nr. 19 Mary Mikalsen Trollvik 09.02.94 dii. 16.00 rájes

Áirras nr. 8 Egil Olli 11.02.94

Várreáirras nr. 20 ovddas, Turid Halonen 10.02.94 dii.17.45 - 18.40

Áirras nr. 20 Peder Mathisen 10.02.94 dii.17.45 - 18.40

Várreáirras nr. 11 ovddas Klemet J. K Hætta 11.02.94 dii. 09.00 - 12.30

Áirras nr. 29 Per Solli 11.02.94 dii.10.30 - 12.30

Áirras nr. 24 Margreta Páve Kristiansen 11.02.94 dii.10.00 - 12.30

Áirras nr. 12 Johan Mikkel Sara 11.02.94 dii. 10.30 - 12.30

SÁMEDIGGI SÁMEDIGGE SAEMIEDIGKIE SAMETINGET

ČOAHKKINGIRJI 1/94 - MEARRÁDUSOASSI

Siidu: 2

Áirras nr. 25 Olav Andersen 11.02.94 dii. 11.00 - 12.30

Áirras nr. 34 Jarle Jonassen 11.02.94 dii. 11.00 - 12.30

Áirras nr. 36 Odd Kappfjell 11.02.94 dii. 11.00 - 12.30

Čuovvovaš várreáirasat manne sajidasaset:

Øystein Ballari, várreáirras nr. 2 ovddas

Turid Halonen, várreáirras nr. 20 ovddas

Klemet Klemetsen Hætta, várreáirras nr. 11 ovddas

Berit Anne Grenserud Somby, várreáirras nr. 8 ovddas

Rolf Johansen, várreáirras nr. 19 ovddas

Áššelistu:

- ÁŠŠI 01/94 DIEVASČOAHKKIMA VUOĐDUDEAPMI
- nammačuorvun, pearmišuvnnat, gohččojuvvon várrelahtut
- gohččuma ja áššelistu dohkkeheapmi
- Sámedikki čoahkkinnortnega dohkkeheapmi, gč. § 40
- ÁŠŠI 02/94 SÁMEDIGGERÁĐI DIEĐÁHUS DOAIMMAS BIRRA, DÁS MAIDDÁI
REFERÁHTAÁŠŠIT
- ÁŠŠI 03/94 GAŽALDAGAT SÁMEDIGGERÁĐĐÁI ČOAHKKINORTNEGA § 26 MIELDE
- ÁŠŠI 04/94 OĐĐA ÁŠŠIID DIEĐIHEAPMI
- ÁŠŠI 05/94 BOAZODOALLO- JA EANAJUOHKINLÁGA RIEVDADUSAT -
GULASKUDDAN
- ÁŠŠI 06/94 SÁMEDIKKI ÁIRASIID JA VUOLLÁSAŠ RÁĐIID BUHTADUSAT
- ÁŠŠI 07/94 NORLÁNDDA SÁMEPOLITIHKA DOAIBMAPLÁNA
- ÁŠŠI 08/94 STUORRADIGGEDIEĐÁHUS 52/93 - NORGGA SÁMEPOLITIHKA BIRRA
- ÁŠŠI 09/94 1995 STÁHTABUŠEAHTTA KAP 540 - DOAIBMA- JA VIRGEČÁLUS
- ÁŠŠI 10/94 SÁMEDIKKI JAHKEDIEĐÁHUS 1993
- ÁŠŠI 11/94 1994 BUŠEAHTTA - KAP 540, POASTTAID 01 JA 11 JUOGADEAPMI
- ÁŠŠI 12/94 SÁMEDIGGEPLÁNA 1994-1997
- ÁŠŠI 13/94 SÁMEDIKKI JOAVKKU ÁRVALUS SÁMEGIELA HÁRRÁI
JULEVSÁMEGIEL GUOVLLUS

ÁŠŠI 01/94 OLLESČOAHKKIMA VUOĐDUDEAPMI

Čoahkkinjodiheddji Egil Olli rabai čoahkkima.

Sámedikki presideanta Ole Henrik Magga doalai muiosártni olgoriikaministar Johan Jørgen Holst rohkkái. Sámediggi gudnejahtii su minuvtta jaskes bottuin.

a) Čoahkkingohččuma dohkkeheapmi

Odđajagimánu 20. b. 1994 gohččun dohkkehuvvui ovttajienalaččat.

b) Áššelisttu dohkkeheapmi

Áššelistu mii čuovui gohččuma dohkkehuvvui ovttajienalaččat.

c) Sámedikki čoahkkinortnega dohkkeheapmi

Čoahkkinortnet dohkkehuvvui čuovvovaš rievdadusaiguin:

Odđa § 5 Áirasiid sajít

Go Sámediggi lea čoahkis, de leat áirasiin sajít válgakreatssaid nummiriid mielde (vrd. sámelága § 2-4). Vuosttaš áirras galgá álo čohkkát gurut ravddas.

Odđa § 17 Mearridanfápmu

Ohccojuvvon virgelobiid meannuda ja mearrida čoahkkinjodihangoddi. Dieđihuvvon heaibamat ja virgelobit almmuhuvvojit ollesčoakkimis.

Odđa § 26 Gažaldagat Sámediggeráđđái

Áirasiin lea vejolašvuohta bidjat gažaldaga Sámediggeráđđái go Sámedikkis lea ollesčoahkkin. Gažaldat ferte ovddiduvvot čálalaččat čoahkkinjodihangoddi manjimustá vahku ovdal Sámedikki ollesčoahkkima, ja dieđihuvvot áirasiidda ovdalgo ráđđádallamat álget Sámedikkis. Gažadeaddji oažžu gitta 5 minuvtta guhkosaš sárdnunáiggi ja vástideaddji gitta 10 minuvtta guhkosaš sárdnunáiggi. Lea sadi lassigažaldagaide. Gažadeaddji oažžu gitta 3 minuvtta guhkosaš sárdnunáiggi ja vástideaddji gitta 5 minuvtta guhkosaš sárdnunáiggi.

ÁŠŠI 02/94 SÁMEDIGGERÁĐI DIEĐÁHUS DOAIMMAS BIRRA, DÁS MAIDDÁI REFERÁHTAÁŠŠIT

Sámedikki presideanta Ole Henrik Magga čilgii ráđi doaimmaid. Ráđi dieđáhus váldojuvvui diehtun.

**ÁŠŠI 03/94 GAŽALDAGAT SÁMEDIGGERÁĐĐÁI ČOAHKKINORTNEGA
§ 26 MIELDE**

Čuovvovaš gažaldagat ovddidivvojedje ja vástiduvvojedje čoahkkinnortnega § 26 mielde:

1. Árras Magnhild Mathisen ovddidii čuovvovaš gažaldaga:

Skábmamánu loahpageahčen guoddalii SLF birasgáhttenministara čuoččuhuvvon lobihis ráfáiduhttima geažil muhtun vuonain Tromssas. 30.11.93 "Nordlys" mielde doarjui Sámedikki presideanta ollásit dán guoddaleami (maid politimeaštir dattetge gomihii dallánaga).

Mearkkašago dát ahte Sámedikki jodiheaddjit oaivvildit ahte Sámediggái, ja konkrehta áššiide maid ovddas bargat, buoremusat gánniha guoddalit politiijaide almmá dan ahte geahččalit daid politihkalaččat čoavdit?

Sámediggeráđi vástáduš presideantta bokte Magnhild Mathisena gažaldahkii:

Sámediggeráđi mielas lea ávkálaš čilget sápmelaččaid vuoigatvuođa birgejumpsámi. Lea áibbas dohkkehuvvon vuohki dan dahkat go ovddida ášši duopmostuoluid ovdii. Dákkár vuohki lea maid muhtun oktavuodain addán bohtosiid main leat prinsihpalaš positiivalaš váikkuhusat, nu go omd. 21.06.1862 allarietvtti duopmu mii lea vuoigatvuođa birra viežžat muorraávdnasiid, ja 1968 Álttesjávri duopmu ea.ea. guollebivdin vuoigatvuođa hárrái.

Sámediggi gal áigu bealistic geahččalit čilget prinsihpalaš gažaldagaid politihkalaš eiseválddiiguin, muhto dat ii mearkkaš ahte ii doarjjo ahte ovttaskas olbmot, joavkkut ja organisašuvnnat maiddá ovddidit áššiid duopmostuoluid ovdii. Mii doaivut ahte gažadeaddji ii hálit ahte galgat dákkár vugiid prinsihpalaččat cuiggodit, ja mii áigut maiddá boahtheáiggis doalahit vejolašvuođa doarjut sápmelaččaid gáibádusaid sisdoalu, vaikke vel ovddiduvvojit ge politiijaide ja duopmostuoluide.

2. Árras Johan Mikkel Sara ovddidii čuovvovaš gažaldaga:

Čujohat Bargiidbellodaga sámediggejovkku evttohussii 1993 golggothmánus, gos bivdit Sámediggeráđi geahčadit makkár vejolašvuođat leat Sámedikkis jahkái doallat gitta 3 dievasčoahkkima rádjái olgobealde Kárášjoga. Evttohus ovddiduvvui danin vuoi Sámediggi šattašii oainnusin juohke sajis dán riikkas gos orrot sápmelaččat?

Leago Sámediggeráđi čuovvolan min evttohusa?

Sámediggeráđi vástáduš presideantta bokte Johan Mikkel Sara gažaldahkii:

Sámediggeráđi lea árvoštallan iešguđet vejolašvuođaid dasa mii guoská doallat čoahkkimiid olgobealde Kárášjoga. Eat leat vuos jurddašan earago miessemánu dievasčoahkkima doallat olgobealde Kárášjoga. Ráđđi lea dán árvoštallamis vuhtiváldán sihke ekonomálaš beliid ja maid hálddahusa bargiid geat galget praktihkalaš lágideami fuolahit dievasčoahkkimiid oktavuodas.

Mii árvoštallat doallat vel ovttá čeahkkima olggobealde Kárášjoga, muhto dat várra mearkaša ahte mii doallat dušše ovttá dievasčeahkkima 1994 čavčča.

Muittuhat ahte leat plánemin sámediggevievu Kárášjohkii, gos maid lea áigumuš doallat Sámedikki čeahkkimiid. Jos Sámedikki dievasčeahkkin oaivvildiš ahte eanaš čeahkkimat galget dollo olggobealde Kárášjoga, de lea das mearkašupmi vievu plánemii. Danin berret mii fargga diehtit makkár ortnegiid Sámediggi háliida boahhteáiggis.

3. Árras Per Solli ovddidii čuovvovaš gažaldaga:

Ovddasteapmi gaskariikalaš oahppaladdama oktavuodas

Soahpágo dábálaš diplomáhtalaš vuohkái ahte Sámediggi ii lean ovddastuvvon juogo presideanttain, várrepresideanttain dahje ovttage várrelahtuin EU-ambassadøra Hughes:a oahppaladdama oktavuodas 07.12.93?

Oaivvildago Sámediggeráđdi ahte dákkár láhtten nanne Sámedikki saji sisriikalaččat ja gaskariikalaččat?

Sámediggeráđi vástáduš presideantta bokte Per Solli gažaldahkii:

Sámediggi lea bargan ovttas ambassadør Hughes:ain namuhuvvon seminára lágideami oktavuodas, gii dán oktavuodas ii lea virggálaš oahppaladdamis Sámedikkis vaikke vel seminára dolluige Kárášjogas.

Sámediggi lea ovdal váldán vuostá sihke EU-ambassadøra ja eará gussiid go leat oahppaladdan Sámedikki ja áigu nu ain dahkat. Sámediggeráđdi sáhtta dieđusge geahčadit makkár seminárain galggašii leat ovddastuvvon, ja erenoamážit go semináraoasálastin guoská dábálaš diplomáhtalaš vuogá dahkii masa gažadeaddji dás čujuha. Muhto ráđdi ii sáhte gal boahhteáiggisge lohpidit leat ovddastuvvon buot seminárain vaikke vel leatge olgoriikka oasálastit doppe.

4. Árras Jens Petter Olsen ovddidii čuovvovaš gažaldaga:

Bargiidbellodaga árras Eilif O. Larsen ovddidii ovddit dievasčeahkkimis áššis 27/93 Ođđa áššiid almmuheamis, čuovvovaš ášši:

"Luossabivdu - deatálaš oassin sámi kultuvrra materiálalaš vuodus".

Dán áššečilgehusas ledje čilgejuvvon sihke oanehis áiggi (guoská 1994 bivdoboddii) ja guhkes áiggi doaimmat.

Mu gažaldat lea:

Maid lea Sámediggeráđdi bargan guovddáš eiseválddiid ektui čuovvolit dán ášši áigumušaid - namalassii sihkarastit mearraluossabivddu ain deatálaš sámi ealáhussan, erenoamážit go lea sáhka lotnolasealáhusain?

Sámediggeráđi vástáduš presideantta bokte Jens Petter Olsena gažaldahkii:

Mearraluossabivdu lea deatálaš oassin sámi kultuvrra materiálalaš vuodus. Sámediggeráđdi lea dán áššis háliidan ahte mearraluossabivdu livčče galgan árvoštallojuvot Gregussen-lávdegotti čielggadeami oktavuodas mii dál lea jođus.

Áigumuš dainna lea ahte mearrasápmelaččaid ealáhusvuodđu árvvoštallojuvvo ollislaččat. Dilli lea nu ahte Guolástusdepartemeanta ii leat háliidan váldit luossabivddu mielde dán bargui, danin go dat lea Birasgáhttendepartemeantta ovddasvástádus. Danin lea Sámediggeráđđi ovddidan ášši birasgáhttenministarii ja háliidan suinna guorahallat ášši.

Nu go ášši lea odne, de sáhtta ovdalis namuhuvvon ovddasvástádusa juogadeapmi departemeanttaid gaskka headuštít dakkár ollislaš árvvoštallama maid Sámediggeráđi mielas livčče deatálaš oažžut dahkkot. Dán áššis ii leat earago vuordit dasságo čeahkin lea dollon birasgáhttenministariin ja sávvat ahte ášši dalle čielgá.

5. Árras Berit Johnskareng ovddidii čuovvovaš gažaldaga:

Ođđa vuodđoskuvlalahka

Ođđa vuodđoskuvlalahka doaibmagodii ođđajagimánu 1. b. 1994. Láhka lea leamaš gulaskuddamis Sámedikkis. Dađebahábut de ii guorasan Girko-, oahpahus- ja dutkandepartemeanta oppanassiige mearkašumiide maid Sámediggi lei dahkan, ja masa maiddái Sámi oahpahusráđđi, departemeantta ráđđeaddi orgána, lei guorasan.

Vásihusat dássázii leat čájehan ahte lea váttis oažžut dohkálaš sámegiel oahpaheami erenoamážit guovlluin mat leat olggobealde Sámelága giellanjuolggadusaid hálddašanguovllu. Sámelága ulbmil han ii leat gáržžidit sámegiela geavaheami hálddašanguovlui, muhto baicce maiddái nannet sámegiela geavaheami olles riikkas.

Oahppit besset gustojeaddji Vuodđoskuvlalahka § 40a, vuosttaš čuoggá mielde, čihččet luohká rájes ieža mearidit háliidit go oahpaheami. Nuppiin sániin, oahppit sáhttet "válljet eret" eatnigielaset. Dát ii soaba Sámelága giellanjuolggadusaide, mas čuožžu ahte sámegiella lea ovtadássásaš dárogielain.

Gustojeaddji Vuodđoskuvlalahka maid ii suodjal sámemánáid ovttaskas/individuálalaš vuoigatvuodaid oažžut oahpu sámegielas. 3:át čuokkis lágas eaktuda ahte leat unnimusat golbma sámegielat oahppi skuvllas jos oahpaheapmi galgá addot.

Lea ilgat go ođđa Vuodđoskuvlalahka addá dakkár vejolašvuodaid, ii ge doarjo, baicce gáržžida sámegiela geavaheami, erenoamážit olggobealde Sámelága giellanjuolggadusaid hálddašanguovllu.

Gažaldat:

Mo áigu Sámediggi fuolahit ahte sámemánát beroškeahhtá orunsaji Norggas ožžot oahpu sámegielas, vai sihke § 110A Norgga Vuodđulágas ja Sámelága láchkaulbmilat ollašuvvojit?

Ođđa fágaplána: Sámegiella nubbin giellan II.

Vuodđoskuvlalahka § 40a vuosttaš čuoggás, nuppi ceahkis, lohkat: "Oahppiin geain lea oahpaheapmi sámegielas dahje sámegillii vealtaduvvojit eret oahpaheamis nuppi dárogiel suopmaniin 8:át ja 9:át luohkás".

Girko-, oahpahus- ja dutkandepartemeanta lea čállošis beaiváduvvon suoidnemánu 5. b. 1993, mii gusto "Fágaplánii Sámegiella nubbin giellan II", dadjan ahte oahppit geat čuvvot dán fágaplána galget oahpahuovot goappašiid dárogiel suopmaniin nuoraidskuvladásis.

Gažaldat:

Mo áigu Sámediggi hálddašit dán ášši? Galgá go sámeálbmot jávohaga dohkkehit dákkár gohččosa departemeantta byrokráhtain mat jearakeahhtá badjelgehččet praksisa mii otnáži lea leamaš dábálaš?

Vai lea go nu ahte departemeanttaid byrokráhtain lea stuorát válđi go Stuorradikkis mii lea dohkkehan Vuodđoskuvlalága?

Sámediggeráđi vástádus presideantta bokte Berit Johnskareng gažaldahkii:

Vuodđoskuvlalága hárrái

Láhkarievdadus mii lea dahkkon Vuodđoskuvlalágas ođđajagimánu 1. b. 1994 rájes, lea njulgestaga heiveheapmi ođđa gielddaláhkii. Dán oktavuodas ii leat § 40a rievdaduvvon cealkámuša ektui maid Sámediggi buvttii áššis 41/92.

Girko-, oahpahuš ja dutkandepartemeanta lea nammadan 15 olbmo lávdegotti maid jusprofessor Eivind Smith galgá jođihit, mii galgá geahčadit buot 7 oahpahuslágaid ođasmahttima várás. Lávdegottis leat mielde departemeanttaid, bargiidorganisašuvnnaid, vanhemiid, ealáhusaid, Kommunenes Sentralforbunda ja doaimmas hehttejuvvon olbmuid ovddasteaddjit. Lávdegoddi lea doallan vuosttaš čeahkkima.

Sámediggeráđi áigu gozihit Vuodđoskuvlalága ođasmahttinbarggu politihkalaš dási oktavuoda bokte departemeanttas. Láhkarievdadusevttohus galgá sáddejuvvot gulaskuddamii ja šaddá dan oktavuodas meannuduvvot Sámedikkis.

Ođđa fágaplána hárrái

Sámediggeráđi áigu válđit njuolga oktavuoda Girko-, oahpahuš- ja dutkandepartemeantii politihkalaš dásis oázžut čilgejuvvot mii lága áigumuš lea, ja maid departemeanta lea jurddašan bargat fuolahit oahppiid vuoigatvuođaid.

6. Árras Steinar Pedersen ovddidii čuovvovaš gažaldaga:

EEO-šiehtadusa váikkuhusat sáivaguolásteapmái Finnmákkus

Oaivildago Sámediggeráđi ahte EEO-šiehtadus ii dássedahte Norgga ja EEO-ássiid go guoská sáivaguolásteami vuoigatvuođaide Finnmákkus - ja ahte Finnmákku evttohuvvon ođđa sáivaguolástannjuolggadusat nu eai buvttet eambo gilvvu Finnmákku sáivaguolle-resurssaide.

Duogáš:

Mii čáliimet 25.11.93 reivve Sámediggeráđi gos ávžžuheimmet ráđi searvat dasa ahte suodjalit Finnmákku olbmuid vuoigatvuođaid, dakko bokte ahte doarjut nu gáržžes vuogi go vejolaš olgoriikalaččaid sáivaguolásteami oktavuodas. Dan oktavuodas čujuheimmet dasa ahte ferte leat erenoamáš váruš dakkár ortnegiid oktavuodas mat sáhttet ráhkadit presedeansa dán internasjonáliserenproseassas mas dál leat.

Sámediggeráđi ii leat oaidnán dárbbaslažžan čuovvolit min konkrehta evttohusaid, ja ii leat danin árvoštallange sáhttágo váikkuhit dahje váikkuhago EEO-šiehtadus nu ahte jos

SÁMEDIGGI SÁMEDIGGE SAEMIEDIGKIE SAMETINGET

ČOAHKKINGIRJI 1/94 - MEARRÁDUSOASSI

Siidu: 8

Norgga ássit oppalaččat besset sáivaguliid bivdit juohke sajis Finnmárkkus, de galgá maid buot EEO-ássiin (dm. buot EO- ja EFTA-nikkaid ássiin) leat seamma vuoigatvuohta. Dán gažaldagas lea viehka stuorra mearkkašupmi.

Sámediggeráđi vástáduš presideantta bokte Steinar Pedersena gažaldahkii:

Dieduid mielde maid Birasgáhttendepartemeanta lea addán, de ii **guoskka** EEO-šiehtadus sáivaguollebivdui. Dat mielddisbuktá álgoálggus ahte šiehtadus ii **oro** njuolga váikkuheamen dán bivddu otná njuolggadusaide ja Statsskog:a njuolggadusevttohusaide. Hálddašangeavahus mii ovdal lea leamaš fámus ja lea biddjon láhki luossaguoli ja sáivaguoli j.v. birra, galgá joatkašuvvot EEO-stivrejumis. Doaivumis šiehtadus ii mielddisbuvtte eambo gilvvu Finnmárkku sáivaguolle-resurssaide.

Go guoská Norgga ja EEO-a ássiid sáivaguollebivdo-vuoigatvuođaide Finnmárkkus, áigu Sámediggeráđi čujuhit miessemánu 15. b. 1992 láhkii nr. 47 luossaguoli ja sáivaguoli j.v. birra. Dáš lea § 22-s mii guoskkaha olbmuid lobi astoáiggis guoli bivdit, geavahuwon dajaldat "buhkat geat manjimuš jagi leat orron ja ain orrot fásta Norggas". Dás meariduvvo guollebivdin vuoigatvuohta ássanbáikki vuođu iige stáhtaboargárvuođa vuođu. Dát orru čájeheamen ahte ii EEO-šiehtadusge mielddisbuvtte ahte Norgga ja EEO-a ássit biddjojít seamma dássái go guoská sáivaguollebivdui Finnmárkkus.

Sámediggeráđi diehtá maid ahte Statsskog Finnmark lea ráhkadeamen ođđa njuolggadusaid olgoriikka stáhtaássiid guollebivddu hárrái Finnmárkkus. Dán barggu oktavuodas galget vejolaš EEO-šiehtadusa váikkuhusat lagabui guorahallojuvot. Ođđa njuolggadusat gárvvistuvvojít vuordimis guovvamánus/njukčamánus.

Sámediggeráđi čujuha muđui Sámedikki ášši 16/92 gulaskuddancealkámuššii EEO birra, gos diggi lei eahpádušas šiehtadusa váikkuhusaid hárrái. Vaikke vel EEO ii oroge dán áššis stuorrát váikkuheamen, de Sámediggeráđi vuohtá ahte lea čielga ballu ja eahpáduš šiehtadusa boahhteáiggi váikkuhusaid hárrái. Ráđđá ipmira hui bures dákkár balu, nu go ieža maid hui garrasit deattuheimmet EEO-ášši meannudettiin. Go juo almmatge nu lea dahkkon, de lea čielgasit dárbu lagabui čilget makkár váikkuhusaid EEO-šiehtadus mielddisbuktá sámi ealáhusberoštumiide.

Háliidit maid seammás muittuhit ahte lei justa BB-a joavku mii dikkis dal juo dadjat eavttuid haga doarjui EEO-šiehtadusa. Danin lea veahá ártet ahte BB-a joavku dál vuordá ahte Sámediggeráđi, mii lei šiehtadusa vuostá, galgá geahččalit vahágiid divvut. BB-a joavku livčče ieš galgan mieđihit ja vuhtiiváldit vejolaš váikkuhusaid mat dás ovddiduvvojít.

7. Árras Magnhild Mathisen ovddidii čuovvovaš gažaldaga:

Sáhtta go Sámediggeráđi vástidit manne SVL-N ii ožžon dan lohpiduvvon 200.000 kr. Sámi OL-lávdegottis.

OL-doalut leat várra min riikkas juohke 50 jagi geahčen, ja dalle lea dat dehálaš ahte buot bealit sámi kultuvrras ja sámi valáštallamis maid besset fárus daid doaluide.

Lea go nu ahte dat áidnu sámiid valáštallanjoavku ii sáhte OL-doaluin fárus go SOLL ráhkada váttisvuođaid maid livčče sáhtán čovdit?

Lea go rehálaččat bargon daid olbmuid ja mánáid vuostá geat leat juo mánga jagi plánen daid OL-doaluide.

Sámediggeráđi vástáduš presideantta bokte Magnhild Mathisena gažaldahkii:

Sámediggeráđi lea ovddidan ášši LOOC-ii, geas lea ovddasvástáduš kulturdoaimmaide OG-a oktavuodas, ja sii leat čilgen mearrádusa ná:

"Sivvan dasa ahte LOOC lea mearidan guođdit Sámiid Valáštallan Lihtu (SVL) 1994 OG-a olggobeallái Lillehammeris lea earret eará:

1. SVL ii leat lihkostuvvan Reinopplevelser A/S-ain mii lea heivehallin ráhkadit šiehtadusa Sámi OG Siidii Lillehammerii 15.12.93 rádjái mii lei LOOC-a áigemearri daidda geat galget bargat ovtta Siida-prošeavttas.

2. SVL-a jurddašuvvon ásaheapmi Øyer gielddii, dakkár doaluin mas earret boazoguođohan-gilvohallama ja heargegilvovuodjima maid leat mielde vuovdin, čájálmasat, borramuš, borramušaid fállan ja kulturlágideapmi (Gč. SVL-a 03.01.94 prográmmaevttohusa doaimmaid/doaluid hárrái), lea gilvaleaddji doallu dan kulturdoalu ektui maid LOOC-a kulturossodat águ doaimmahit Lillehammeris.

3. SVL ii leat nagodan ráhkadit bissuvaš, realistalaš bušeahta iežas doaimmaide Øyeris.

Sámediggeráđi oainnu mielde ii leat SOLL eaktudáhtolaččat ráhkadan váttisvuodaid, dahje ášši meannudan eahperehálaččat, nu go gažadeaddji dás geažuha.

ÁŠŠI 04/94 OĐĐA ÁŠŠIID ALMMUHEAPMI

Čuovvovaš ođđa áššit ovddiduvvojedje ja mearriduvvojedje sáddejuvot Sámediggeráđi meannudeapmái:

1. Áirras Ingar Eira ovddidii čuovvovaš ášši:

Bajit oahppu ja gelbbolašvuoda ovdáneapmi Sámis.

Go jurddasat ovdáneami birra mii dál dáhpáhuvá ja hástalusaid birra mat mis leat boahhteáiggi Barentsovtasbarggu oktavuodas, ja viiddiduvvon ovtasbarggu oktavuodas mii lea ásahuvvomin Davvikálohta riikkaid gaska, de lea dárbu váfistit sápmelaččaid iešovdánan-vejolašvuodaid ja nannet sin vuodu bissut álbmogin.

Dán sáhtta joksat ea.ea. oahahusa ja gelbbolašvuoda ovdáneami bokte. Dákkár vejolašvuodat fertejit lámččojuvvot nu ahte sámiide váfistuvvo vejolašvuodta váldit bajit oahpu ja oážžut gelbbolašvuoda iežaset eavttuid mielde ja oadjebas dilálašvuodain.

Fálaldat maid Sámi Allaskuvla Guovdageainnus addá ferte viiddiduvvot nu ahte maiddái addá iešguđet lágán ealáhusguoski oahpu, ja ferte árvoštallot man muddui Tromssa Universitehta nagoda addit doarvái buori fálaldaga, gos máiddái sápmelaččaid oahpahus birasbealit leat doarvái bures vuhtiiváldon. Sámediggi ferte dallánaga geahčadišgoahit dálá dárbbu ja dan vuolul evttohit doaimmaid.

2. Árras Hartvik Hansen ovddidii čuovvovaš ášši:

Sámijoavku ovddida evttohusa iigo Sámediggi lágdivčče seminára man čuovvu paneladigášállan Sámedikkis vuoigatvuoda birra eatnamiidda ja čáziide Sámis. Sámi vuoigatvuodálávdegotti árvalus ii sáhte leat mearrideaddji beallin, ja buođđut Sámedikki áirasiid oaivvildeames maidege vuoigatvuodagažaldagaid birra.

3. Árras Roger Pedersen ovddidii čuovvovaš ášši:

Sámi álbmotbeaivi

Sámijoavku evttoha ahte sámi álbmotbeaivi berre šaddat almmolaš fridja beaivin Norggas, seamma láhkái go miessemánu 17. beaivvi. Sámediggeráđđi ávžžuhuvvo Sámedikki ja Norgga sápmelaččaid ovddas guorahallat gažaldaga Norgga guovddáš eiseválddiiguin.

4. Árras Hartvik Hansen ovddidii čuovvovaš ášši:

Sámijoavku ovddida evttohusa ahte ferte ásahuvvot sámi meahcchálddašanráđđi Norgga sápmelaččaide, mii galgá leat bajimuš hálddašanorgána sápmelaččaid meahcástandoaimmaid ektui, ja gosa Sámediggi mearida rámmaáigumuša.

Hálddašanorgána ferte biddjot sámi gildii gos eanaš árbevirolaš sámi lotnolasealáhusat gávdojit. Sámedikkis ja Sámedikki hálldahusas galgá leat bajimuš rámmaovddasvástádus ráđi ektui.

5. Árras Johan Mikkel Sara ovddidii čuovvovaš ášši:

Sámi kulturovddasteaddjit olgoriikkas

Sámediggi bivdá Norgga eiseválddiid árvoštallat vejolašvuodaid bidjat bissuvaš sámi kulturovddasteaddjiid daid riikkaid olgoriikastášuvnnaide maiguin lea lunddolaš ahte Norga bargá ovttas eamiálbmotgažaldagain.

Dát berre dahkkot solidaritehta dihte ja gaskariikalaš ovttasbarggu dárbbu dihte eamiálbmotjoavkkuid gaska.

6. Árras Magnhild Mathisen ovddidii čuovvovaš ášši:

Sámi OG-lávdegotti evalueren

Bargiidbellodaga sámediggejoavku bivdá Sámi OG-lávdegotti barggu evaluerejuvvot manjá go Lillehammera Olympiagilvohallan lea bures loahpahuvvon.

Evaluerenrápporta ovddiduvvo Sámedikki meannudeapmái.

6. Árras Heaika Skum ovddidii čuovvovaš ášši:

Sámediggi ii leat otnáži nammadan sierra iskkadan- ja konstitušuvdnalávdegotti nugo sihke Stuorradiggi, fylkkagielddat ja gielddat leat. Sámediggeráđđi dáhttuheavva farggamusat nammadit sierra iskkadan- ja konstitušuvdnalávdegotti Sámedikki fásta áirasiid gaskkas.

Iskkadan- ja konstitušuvdnalávdegoddi galgá geahčadit ja buktit árvalusa Sámediggái dáid birra:

- a. Sámediggeráđi beavdegirijit, dás maiddá ráđi mearrádusat nammadanáššiin, stivraid, ráđiid ja lávdegottiid nammadeapmi.
- b. leatgo rehkegat fievrduvvon Riikarevišuvnna njuolggadusaid mielde.
- c. priváhta olbmuid váidalusaid Sámediggái.
- d. Sámediggeráđi cealkámušat evttohusaid j.ea. oktavuodas mat leat sáddejuvvon ráđđái almmá meannudeami haga Sámedikki dievasčoahkkimis. Dát cealkámušat/mearrádusat galget ovddiduvvot vuosttaš dábálaš dievasčoahkkimii maŋŋágo mearrádus lea dahkkon.

Iskkadan- ja konstitušuvdnalávdegoddi mearrida dađistaga áigugo ovddidit mearrádusevttohusa Sámediggeráđđái ovdal go árvalus ovddiduvvo Sámedikki dievasčoahkkimii. Viidáseabbut galgá iskkadan- ja konstitušuvdnalávdegoddi maid meannudit láchkaevttosaid, Sámedikki čoahkkinortnega ja váлгаortnega. Iskkadan- ja konstitušuvdnalávdegotti miellahtuid válljemis galgá gorrelohkoprinshippa geavahuvvot.

7. Árras Per Solli ovddidii čuovvovaš ášši:

Sámedikki čoahkkinortnet

Bargiidbellodaga sámediggejoavku evttoha ahte Sámedikki čoahkkinortnegii biddjo čuokkis interpellášuvnnaid birra.

8. Árras Hartvik Hansen ovddidii čuovvovaš ášši:

Sámijoavku háliida ahte Sámediggeráđđi galgá ángiruššat ja gáibidit ahte birra jagi geainnu huksen Nuoris Čorgasas Deanodahkii hoahpuhuvvo. Čovdosis fertejit maid árvoštallot praktihkalaš johtalusčovdosat sámi báikegottiide nugo omd. Lákkovuonnjargii ja Njereveadjái.

**ÁŠŠI 05/94 BOAZODOALLO- JA EANAJUOHKINLÁGA RIEVDADUSAT -
GULASKUDDAN**

Áššebáhpirat:

- Eanandoaldepartemeantta gulaskuddančálus, 27.07.93
- Sierralágan gulaskuddancealkámušat, geahča sierra listta
- Čoahkkingirjeoassi, ášši 15/92, Sd.dieđáhus nr. 28 (1991-92), Nana, bissovaš boazodoallu

Sámediggi mearridii čuovvovaččat:

Eanandoaldepartemeantta gulaskuddan-evttohus rievdadit boazodoallo ja eananjuohkinlága, lea ovddiduvvon Sd.dieđáhusa nr. 28 (1991-92), Nana bissovaš boazodoallu, vuodul. Dás dovddahuvvui ahte stáhta boazodoallopolitihkka rievdaduvvo váldoáššis váttis guhtoneanadili geažil Finnmárkkus. Sámediggi meannudii Sd. dieđáhusa nr. 28 áššis 15/92, ja lea dan rájes bidjan mearkkašahti deattu boazodoallopolitihka čuovvoleapmái.

Dieđáhusas deattuhuvvui dárbu ođasmahtit boazodoallolága. Sámediggi doarjui dán barggu ja eaktudii ahte diggi oččošii guovddáš saji gulaskuddanvuorus. Seamma dásis ollu eará stuorra sámpolitiikalaš áššiin, lea Sámediggi dán áššis ožžon erenoamáš saji gulaskuddanásahussan, mii mearkkaša ahte diggi galgá leat loahpaheaddji gulaskuddan-ásahus masa eará gulaskuddancealkámušat leat barggu vuodđun, ja seammás Sámedikki rutiinnaide heiveheapmi ovdal politihkalaš meannudeami dikki ollesčoahkkimis. Dát lea buorre bargovuohki ja berrešii leat ovdamearkan go meannuduvvojit áššit main lea erenoamáš mearkkašupmi sámi álbmogii.

Oktavuohhta departemeanttain lea leamaš buorre, muhto lea čájehan ahte álgovuđolaš čavga áigeskovvi lea dagahan dihto váttisvuodaid go departemeanta lea ferten manjit gulaskuddanágemeriid dan ektui mat álggos ledje. Sámediggi áigu dán oktavuodas čujuhit ahte ollu gulaskuddanásahusat leat veaháš headástuvvan čavga áigemeriid geažil mat leat biddjon dán gulaskuddančállosa meannudeapmái. Mii áddet dán.

Ollu gulaskuddanásahusat leat dovddahan eahpádusa ahte livččego láchkaodasmahttin berren ovddiduvvot dál. Dat dárbbut maid Sd.dieđáhus nr. 28 buktá albmosii leat dakkárat ahte ii šat sáhte guhkkit vuordit ođasmahttimis vaikko ollu buriid sivaidd sáhtášii geassit ovdan mat dorjot manjideami. Danin lea Sámediggi bealistis válljen bargat dan maid sáhtta vai lágaid ođasmahttin bargu joatkašuvvá ja loahpahuvvo daid rámmaid siste maid Departemeanta lea árvalan.

Sámediggi áigu čuovvovaččas guorahallat eanemus guovddáš osiid boazodoallo- ja eananjuohkinlága rievdadus-evttohusain. Dát mearrádus galgá áddejuvvot nu ahte Sámediggi doarju daid rievdadusevttohusaid mat eai erenoamážit leat namuhuvvon.

BOAZODOALLOLÁHKA - GEASSEMÁNU 9. B. 1978 NR. 49

§ 1 Rievdaduvvon 1. lađas - nana bissovaš boazodoalu atnui váldin mihttomearrin, ja čujuhus Vuodđoláhkii ja álbmotriektái

Sámediggi gávnna lea lunddolaš ahte ulbmilparagráfas váldojuvvo atnui ekologálaččat ja ekonomálaččat gánnáhahti boazoguohtonressasid geavaheapmi vuodđomihttomearrin ealáhussii. Dikki ádejjumi mielde lea dát dajaldat ahte dovddastuvvo stáhta čielga hálddahaslaš ovddasvástádus oktasašressasid mat boazodoalloguovllut leat, gánnáhahti ovdáneami prinsihpaid mielde ealáhusas. Sd. dieđáhus nr. 28 (1991-92), Nana bissovaš boazodoallu válldaha ieškritihkalaš vugiin dan váilevuoda boazodoallopolitihkas

mii dađistaga dagahii dohkketmeahtun ovdáneami muhtun osiin ealáhusas. Dát evttohus dán čuoggás dávista viehka guhkás Sámedikki mearrádussii stuorradiggedieđáhusa oktavuodas.

Ulbmilparagráfas evttohuvo ahte njuolga čjuhuvo stáhta hábmejuvvo geatnegasvuodaide sámiid guovdu eamiálbmogin, vuodđolága paragrafa 110 a ja álbmotrievtti njuolggadusaid ektui eamiálbmogiid ja minoritehtaid hárrái. Sámedikki mielas dát erenoamáš hápmehus čielgasit bajida Norgga álbmotrievttálaš geatnegasvuodaid stáhtusa. Diggi áigu dán oktavuodas čjuhit iežas ovddit mearrádussii namuhuvvon áššis 15/92 mas earret eará čuožžu:

"Sámediggi lea hibrmat duhtavaš go Ráđdehus erenoamážit bidjá boazodoallopolitihka oppalaš sámpolitiikalaš rammii. Lea Norgga nášuvnnalaš ovddasvástádus ahte nášuvnnalaš ja gaskariikkalaš láhkarammaid (vuodđoláhka, ILO-konvenšuvdna, ON-konvenšuvdna) bokte (1) nanne materialalaš vuodu sámi barggolašvuhtii, ássamii ja kultuvrii ja (2) nanne sámi iešmearideami." (Ášši 15/92, Sd.dieđáhus nr. 28 (1991-92) Nana bissovaš boazodoallu, čuokkis 2.1. Bajimuš mihttomeari, 1. teakstaossi)

Dattetge lea deatálaš deattuhit ahte diggi ii oainne dán láhkarievdadus-evttohusa nu dievaslažžan álbmotrievttálaš njuolggadusaid ektui dán suorggis. Dát guoská erenoamážit čuoggáide nugo vuoigatvuohta boazodollui ja stivrenortnegiidda ealáhusas.

Stuorra váilevuohta otnáš lágain lea ahte sámi riektiáddejumi vuhtiiváldin ii leat gozihuvvon. Boazodoallu dainna go das lea guovddáš sadji sámi ealáhussan ja kulturguoddin, sisdoallá maiddá árbevirolaš riekti- ja stivrenelemeanttaid. Dát čálekeahes lágat ja njuolggadusat leat doaiman ja doibmet ealáhusas beroškeahhtá stuorraservodaga lágain ja njuolggadusain.

Vásihusat, das mo duopmostuolut leat meannudan stáhta ja ealáhusa gaskasaš vuostálasvuodaid leat čájehan ahte ollu gerddiid lea guorrasuvvon dasa ahte gustovaš riekti ii atte saji geassit sisa árbevirolaš sámi riektiáddejumi. Dát lea duodalaš rášis sadji dáláš lágain mii iešalddis ii soaba álbmotrievttálaš njuolggadusaide dán suorggis. Ferte maiddá erenoamážit ovdanboahhtit lágas ahte dat ii leat oaivilduvvon leat ollislaš, mii guoská vuoigatvuođaide mat leat háhkkojuvvon dološáiggi geavaheami ja árbevieruid bokte.

Sámediggi áigu evttohit ahte lassin čjuhussii, stáhta hábmejuvvo geatnegasvuodaide vuodđolágas ja álbmotrievtti njuolggadusain, čielgasit dohkkehuvvo árbevirolaš sámi riektiáddejupmi. Dákkár lassi nannešii lága oktavuoda álbmotriektái ja ásahivčče čielga ja dakkáraš dohkkeheami árbevirolaš sámi riektiáddejupmái maid ii sáhte boastut áddet. Láhka berre maiddá ovddidit ealáhusa, iige dušše bidjat deattu doalahit dan.

Bajábealde namuhuvvoma vuodul áigu Sámediggi evttohit čuovvovaš rievdadusa 1. paragrafii, 1. lađdasii, manjimuš čuoggái:

§ 1 Ulbmil, rievdadus-evttohus 1. lađdasii, manjimuš čuokkis:

... . Daiguin vuoigatvuođaiguin ja geatnegasvuodaiguin mat dološ áiggi rájes leat gullan ealáhussii dološáiggi geavaheami vuodul, galgá boazodoallu doalahuvvot ja ovddiduvvot deatálaš vuodđun sámi kultuvrii, mii dávista Vuodđolága paragrafii 110 a, sámi árbevierut ja riektiáddejupmi, ja álbmotrievtti njuolggadusaide eamiálbmogiid ja minoritehtaid hárrái.

Sámediggi evttoha dasto ahte čujuhus álbmotriektái nannejuvvo eambo dan bokte ahte láhkii biddjojuvvo odđa 2. paragráfa, mii dagaha ahte dáláš 2. paragráfa rievdaduvvo 3. paragráfan jna, mii čuodjá čuovvovaččat:

§ 2 Láhka gaskariikkalaš njuolggadusaid ektui

Láhka geavahuvvo nu ahte dat dávista gaskariikkalaš njuolggadusaide maidda Norga lea čadnojuvvon go daid ulbmil lea nannet sámiid sajádaga.

§§ 2 ja 31 Boazodoalu riektivuodđu

Ráđdehus čujhii stuorradiggediedáhusas boazodoalu hárrái ahte lea dárbu ain eambo gáhttet boazodoalu eatnamiid go boazodoalloláhka ođasmahtto. Sámediggi attii dán oktavuodas diehttevassii eavttukeahtes doarjaga evttohussii ahte rievdadit boazodoallolága nu ahte ealáhussii sihkarastojuvvošedje sin eatnamat. Go diggi meannudii diedáhusa de deattuhii dárbbu sihkarastit guođohanvuoigatvuođa. Ii oro leamen nu ahte departemeanta árvalusastis livčče geavahan vejolašvuođa rievdadit gova boazodoalus juoga earán go sami erenomašvuohtan mii lea čadnon viiddis eanangeavaheapmái. Boazodoalus lea ealáhuspolitihkalaš iešárvu lassin geatnegasvuođaide mat čuvvot álbmotrievtti ja vuodđolága § 110 a.

Sámediggi bidjá vuodđun iežas árvoštallamii boazodoalu ektui ealáhussan, ahte ealáhusas leat ekonomálaš ja ekologálaš vejolašvuođat mat boastutdahkanjuvvon hálddašeami geažil odne eai leat geavahuvvon. Dan oktavuodas go diggi meannudii stuorradiggediedáhusa boazodoalu hárrái celkojuvvui čuovvovaččat:

Areálaid oktavuodas lea deatálaš deattuhit makkár ovdamunit leat das go ealáhus geavaha ođasmahttinvejolaš resurssaid mas uhccán lea molsaeaktolaš geavahusárvu. Dain oktavuodain goas boazodoallu šaddá gilvalit eará areála geavaheddjiiguin lea deatálaš atnit muittus dáid beliid lassin sámepolitihkalaš ákkaide." (Ášši 15/92 Sd.dieđ. nr. 28 (1991-92) Nana, bissovaš boazodoallu, čuokkis 3.1.1. Boazodoalu vuoigatvuođat ja areálat, 4. teakstaovvostta)

Departemeanta evttoha golbma molsaeaktolaš čovdosa maiguin čilget ealáhusa riektivuodđu. Sámediggi árvoštallá dušše dan vuosttaš molsaeavttu dohkálažžan mihttomeriid ektui mat leat duogábealde maiguin nannet ealáhusa areálagáhttema. Dát mearkkaša ahte boazodoalloriekti čilgejuvvo gustovažžan dáláš hálddahaslašrájiid siste go 2. paragráfa rievdaduvvo, ja bággovuovdindáhkádusa bokte go rievdaduvvo 31. paragráfa.

Diggi diehtá ahte go Stuorradikki eanandoallolávdegoddi meannudii Sd.diedáhusa nr. 28, de ii rávven bággovuovdin-čovdosiid, muhto doarjui šiehtadusčovdosiid. Háliidit dattetge dán oktavuodas čujuhit departemeantta árvoštallamii vejolašvuođa ektui šiehtadusčovdosiidda. Nugo čujuhuvvo departemeantta bealis de leat áinnas prinsihpalaš vuostálasvuođat boazodoalu beali dahje vuostá mii dagaha ahte ii leat dáhttu šiehtadusaide, vejolaččat hattiide mat leat menddo badjin ahte dáid sáhtášii atnit dohkálažžan. Mii oaidnit ahte lea áibbas čielgasit čájehuvvon ahte álohii ii leat vejolašvuohta oazžut áigái šiehtadusaid mat sihkarastašedje boazodollui buriid eavttuid. Baicce justa nuppeláhkái ahte eanaš heviid lea veadjemeahttun oazžut dan áigái. Dasa lea guhkes historjáláš duogáš maid eat háliit guoskkahit lagabuidda.

Ii boahtán vuorddekeahtá ahte gulaskuddanáhusat Máttá-Trøndelágas ja Hedemárkkus eanemusat vuostálastet rievdadit 2. ja 31. paragráfaid. Sámediggi áigu liikká čujuhit ahte dát válđoášsis lea vuolit hálddahaslašdásis dáin guovlluin. Máttá-Trøndelága fylkagielda dohkkeha departemeantta árvoštallamiid almmá ahte geassá makkárge konklusunnaid

molsaeaktolaš čovdosiid hárrái. Seammás lea deatálaš mearkašit ahte Davvi-Trøndelága fylkagiella rávve čovdosa mii lea Sd.diedáhusas nr. 28. Sámediggi lea bealistis bidjan dasa stuorra deattu.

Mii guoská eahpáhusaide lánkaárvalussii guovlluin Tromssas ja Finnmarkkus, áigu Sámediggi čuoččuhit ahte ii berrešii leat vuođđu juohkit eahpevuoiggalaččat muhtun oasálaččaid šibihiid dahje bohccuid guođoheami ektui. Dikki ii oainne dán suorggis vuostálasvuođaid mat njuolga gusket lánkaevttohussii. Duogázin leat eaiggátvuođadii strukturarut dáid guovlluid gaskka. Jos boazodoallu oažžu čielgasit definerejuvvon geavahanrievtti guovllus, de ii mearkaš dat ahte eará beroštumiid geavahanvuoigatvuohta nevdaduvvo dan lánkáid ahte oktasaščovdosiid ii sáhte čađahit.

Sámediggi áigu čuoččuhit ahte čilgehus mii lea árvaluvvon bajábealde lea áidna riehta čuovddus stáhta álbmotrievttálaš geatnegasvuođaid ektui. Dás berre čujuhit ILO-konvenšuvnna nr. 169 eamiálbmogiid ja čearddalaš álbmogiid hárrái iešmearrideaddji riikkain, 14. artihkkal, 2. čuokkis, gos čuožžu ahte:

"2. Ráđđehusat galget bastit meroštallat eatnamiid mat árbeviero mielde leat dáid álbmogiid hálddus ja dáhkáidit beaktilis suodjaleami sin oamastan- ja ássanvuoigatvuhtii."

Boazodoallorievtti čilgehus hálddašanguovllus lea lánkáid dan guvlui ahte konkretiseret dán artihkkala ILO-konvenšuvnnas.

Boazodoallu lea ferten fievríidit rievttálaš fágádallama guođohanrievtti dulkoma hárrái hálddašanguovllus mii departemeantta árvoštallama mielde leai eaktuduvvon čovdojuvvot 1978 boazodoallolága bokte, muhto maid Alimusriekti manjá lea árvoštallan nuppelánkáid. Sámiid bealis ii leat goassige dohkkehuvvon dat 100-jagáš proseassa ahte sirdit almenneha priváhtaide eaiggáduššat erenoamážit máddin. Fuolakeahtta dás de leat jaskatvuođain dohkkehan muđuid nugo geavahusriekti lea leamaš.

Sámediggi árvoštallá nu ahte vuostálasvuođat bissot ja nanosmit nu guhká go riektidilli lea nu eahpečielggas go dat lea odne. Dán čilgehus ferte dáhpáhuvat johtilit. Sámediggi áigu deattuhit ahte dás ii leat sáhká váldit atnui ođđa rievtti boazodollui, muhto nannet duohtavuodaid maidda boazodoalus dološáigge rájes leamaš vuoigatvuohta.

§ 2 Rievdan 2. lađas - válddi delegeren boazodoallostivrii

Sámediggi guorrasa departemeantta árvoštallamii váldefápmudeami ektui boazodoallostivrii. Dás čujuhuvvo daid árvoštallamiidda maid diggi dagai dan oktavuodas go meannudii boazodoallođiedáhusa:

"... Nannoseabbot delegeret hálddahuslašovddasvástádusa ráđđehusas ja departemeanttas boazodoallostivrii, ja nannoseabbo oktavuohka boazodoallostivrii ja Sámedikki gaskka leat deatálaš oasit go fievríiduvvo ovddasvástádus sámi servodahkii alccesis." (Ášši 15/92 - Stuorradiggediedáhus nr. 28 (1991-92) Nana, bissovaš boazodoallu, čuokkis 3.3.2. Boazodoallostivrii, 1. teakstaovssi)

Ággan dán oidnui orrot leamen goittotge eavttut dan hárrái makkár oktavuohka boazodoallostivrii lea Sámediggái politihkalaš bajimuš orgánan. Dán oktavuhtii buktojit kommentárat 6. paragrafa rievdadus-evttohusa oktavuodas.

§ 2 Ođđa 3. lađas - Dáhkádusa atnuiváldin oktasašguođohandistivttaid juohkimii

Nugo Departemeanta čujuha de sáhtá leat dárbu čielgaseabbo dáhkádussii dasa mo lagabuidda reguleret oktasašguođohandistivttaid. Čielga eaktu berre goittotge leat ahte lassin árbevirolašvuoigatvuođalaš ja doaibma- ja hálddahaslašlágan beroštumiide ferte bidjat vuođđun árbevirolaš sámi riektiáddejumi go árvoštallajuvvo dákkár reguleremiid konkrehta čađaheapmi.

§ 3 Dárkilastit dan geas lea vuoigatvuohta boazodollui

Departemeanta lea nissonvuoigatvuođaid gažaldaga oktavuodas, beassat doallat iežas doalu, nuppástuhtán oainnus Sd.diedáhusas nr. 28, ja láchkaevttohusas, mii dál lea viehka guhkás vuhtiiváldán Sámedikki kritihka dán čuoggás. Evttohus ođđa 3. lađđasii 3. paragrafas mearkaša ahte eahpečielggasvuođat, mat leat čadnon nissoniid vuoigatvuhtii doalahit sierra doalu go náitalit ja jos earránit, orrot divojuvvon. Sámediggi doarju evttohusa ja atná dán buorin čoaiddusin dásseárvvu perspektiivva vuodul.

§ 4 ođđa 3. lađas - Čavgaseabbo ásahanráddjen. 75%-gáibádus eaiggátvuhtii doalus

1978 boazodoallolágas ásahuvvui doaba doallu guoddi hálddahaslašovttadahkan. Doahpaga ja dan sisdoalu leat hirmadit digáštallan ealáhusas ja lea leamaš váttis diehtit mo láhttet dainna hálddašeami oktavuodas. Sd. diedáhusas nr. 28 julggástuvvo dát ja evttohus mearrádusa hárrái gos váldodoalli, definerejuvvon doalu registrerejuvvon eaiggádin, láchkaevttohusa mielde galgá eaiggáduššat uhccimusat 75% doalu ollislaš boazologus, áddejuvvo nu ahte dás geahččaluvvo addit dollui dan sisdoalu mii oaivvilduvvui doahpagis galgai leat go láchka váldojuvvui atnui. Sámediggi ii goittotge oainne dárbbu nannet dán lágas. Jos leaš dárbu reguleret dákkár dilálašvuođaid, de berre leat doarvá ahte láchka addá vejolašvuođa dahkan dan ásahusaid(forskrifter) bokte dahje eaŋkilmearrádusaid bokte hálddahaslašorgánain.

Ollu lea mii čájeha ahte doallu doaba eahpenjuolga lea hástalan ođđaásahemiide ealáhusas almmá sierra doalu. Sámedikkis leat stuorra eahpádusat ahte láchkarievdadusmearrádusa bokte vajálduhttit dán ja nu bidjat ollu aktiivvalaš doalliid eret ealáhusas nugo dát eai goassige livčče lean doppe. Digger julggášta ahte lea dárbu čilget doahpaga, muhto dát berre rievdaduvvot nu ahte dohkálaččat sihkarastojuvvojit vuoigatvuođat daidda geat odne dođalaččat leat aktiivvalaš doallit, ovdalگو dát dáhpáhuvvá.

Boazo Ealáhus Searvi problematisere doahpaga doallu gulaskuddancealká-mušastis ja evttoha doahpaga sadjái bidjat boazodoalli. Geavahusas ii leat dán ja departemeantta evttohusa, 75%-njuolggadusa, gaska stuorra earru. Erohus lea das mii bajábealde lea namuhuvvon ahte departemeantta bealis vajálduvvá dat ásaheapmi mii lea dáhpáhuvvan registrerejuvvon doaluid olis. Dát mearkaša ahte ollu ealáhusdoallit lobiheamit šaddet eret ealáhusas go nuppástuhttinprográmma maiddá dušše vuhtiiváldá doaluid doalliid.

Dán láchká dagaha maiddá doaba cakkiiid nuppástuhttimii dan bokte ahte doaluid doallit mat oidnet vejolašvuođaid nuppástuhttinprográmmas biehtalit nuppástuhttima jos váikkuhus lea nu ahte sii váldet mielde ollu doalliid, lagaš fulkkiid, eret ealáhusas oktanaga.

§ 6 Rievdan 2. lađas - Boazodoallostivrra čoaikkádus ja nammadeapmi

Láchkaevttohus mearkaša ahte Sámediggi oažžu evttohit guokte lahtu čieža lahtus boazodoallostivrii. Sámedikki evttohus galgá vuhtiiváldojuvvot jos evttohus dan seammás

ollašuhttä eanandiedálaš ja sohka-bealálaš juohkáseami kriteriijaid boazodoallostivrras. Jos nu ii dáhpáhuva, de ferte Sámedikkis ođđasit jearrat vai kriteriijat deavdašuvvet.

Departemeantta evttohus sohka-bealálašvuoda juohkáseami ektui boazodoallostivrras dávista sihke Stuorradikki ja Sámedikki mearkkašumiide stuorradiggediedáhussii. Láhkaevttohus mearkkaša dalle geavahusas ahte lea Sámedikki ovddasvástádus fuolahit ahte boazodoallostivrra eanandiedálaš- ja sohka-bealálaš čeahkkádus ollašuhttö celkojuvvon kriteriijaid ektui.

Gažaldat, Sámedikki vuoigatvuohta nammadit boazodoallostivrra, lea leamaš guovddáš digáštallanfáddá stuorradiggediedáhusa ja láhkarievdadusevttohusa oktavuodas. Go Stuorradiggi meannudii dán de ledje golbma evttohusa biddjojuvvon Stuorradiggái maid čoadit. Lassin boahťá Sámedikki iežas oaidnu. Dát mearkkaša njeallje evttohusa, mat ortnejuvvon Sámedikki váikkuhanfámu mielde leat ná:

1. Sámediggi nammada olles stivrra, dahje eanetlogu	Sámedikki evttohus
2. Sámediggi nammada 7 lahtus golbma	Ráđđehusa evttohus
3. Sámediggi evttoha 7 lahtus guokte	OB, BB,SV oktasaševttohus
4. Sámediggi evttoha 9 lahtus guokte	Eanandoallolávdegotti evttohus

Ákkat sierralágan evttohusaid oktavuodas, leat leamaš digáštallan fágalaš kriteriijaid hárrái boazodoallostivrra nammadeami oktavuodas. Eanandoallolávdegoddi deattuha dárbbu ahte Sámediggi berre dikšut politihkalaš saji, ja danin ii berre váldit badjelosas stuorát nammadanválddi boazodoallostivrii.

Dán gažaldagas atná Sámediggi dárbbu čienkudahttit iežas oainnu. Diggi lea daid manjimus jagiid ásahan čielga ráji politihkalaš ja hálddahuslašlágan oasi gaska sámediggevuogádagas. Dát dávista ráđđehusa árvalusaide Sd.diedáhugas nr. 28. Go vuollásaš ráđit leat nammaduvvon main leat friddja hálddahusovttadagat, de lea ráđji ásahuvvon. Dáid ráđiid gaskkas gávdnojit čielga bálldalasvuodát boazodoallostivrii, fágalaš gelbbolašvuoda gáibádusa ektui nammadeami oktavuodas. Dát guoská sihke ealáhus-, oahpáhus-, kultur- ja giellaráđđái. Válddi ja hálddahuslaš ovddasvástádusa viidodagas leat erohusat ráđiid gaska, muhto prinsihpas lea sin doaibman jođihit beaivválaš hálddašeami addojuvvon lágaid ja njuolggadusaid mielde. Earret váldeviidodaga de lea uhca prinsihpalaš earru ráđiid doaibmahámiid ja boazodoallostivrra gaska.

Sámediggi áigu dás maiddái čujuhit dan konkrehta evttohussii maid diggi ovddidii iežas árvalusas:

"Guhkkit áiggi vuollái šaddet boazodoallostivrra ja boazodoallohálldahus ovddastit lunddolaš ovttadagaid Sámedikki hálddahuslašapparáhtas. Dál juo berre Sámediggi oazžut válddi nammadit olles Boazodoallostivrra dahje ain juo eanetlogu boazodoallostivrii ja stivrajodiheddji. Dát ii dattetge dárbbas vuosttaš vuorus mearkkašit makkárge prinsihpalaš rievdadusa das ahte Departemeanttas lea bajimus fágalaš ovddasvástádus. Sámedikki goittotge sáhtta geatnegahttit vuhtiiváldit fágalaš ja eanandiedálaš beroštumiid ja lea diedusge vejolašvuolta viežžat evttohusa organisašuvnnain." (Ášši 15/92 Sd.diedáhugas nr. 28, čuokkis 3.3.2, Boazodoallostivrra, 4. teakstaovss)

li sáhte dohkkehuvvot ahte guorahallamat Sámedikki válddi oktavuodas nammadusáššiin čuovuhuvvojit endorii čujuhettiin dasa ahte lea dárbbu nugohčoduvvon fágalaš nammademiide. Sámediggi demokrátalaš vuogádahkan vuodđuduvvon njuolgo válgii ja válljejuvvon sámiin ja sámiid gaskkas lea definišuvnna mielde gelbbolaš giedahallat dánlágan áššiin. Erohusat válddi ja fámu dásis sierralágan sektuvrrain ja fágasurggiin,

Sámedikki konstituvnnaš saji ektui ja ollislaš digáštallamis dikki bargo- ja váldesuorggi hárrái, dohkkehuvvo iešráđalaš fáddán politihkalaš guorahallamiidda. Eaktuduvvo dattetge ahte dát árvoštallamat eai seaguhuvvo oktii. Sámediggi áigu diedusge atnit fuola ahte dain lahtuin mat nammaduvvojit boazodoallostivrii lea dárbašlaš fágagelbbolašvuohta ja juohkelágan máhttu masa lea dárbu jos lahtut galget čoavdit doaimmaideaset beroškeahtá das nannejuvvogo dát lágas vai ii. Ovttasbargu boazodoalu organisašuvnnaiguin lea lunddolaš ášši nammademiid oktavuodas.

Sámediggi áigu dan vuodul mii bajábealde lea ávžžuhit ahte čielgasit earuhuvvo dan bajábealde namuhuvvon digáštallamis ja čielgasit almmuhuvvo eiseváldiid prinsihpalaš oaidnu Sámedikki váldesuorggi ovdáneapmái, dán oktavuodas boazodollui. Konkrehta áigu Sámediggi doalahit iežas oainnu ahte Sámediggái addojuvvo váldi **nammadit** olles boazodoallostivrra, molsaeaktolaččat eanetlogu ja stivrajodiheaddji. Jos dán ii sáhte dahkat, de lea váttis áddet eará go, ahte čujuhusat nášuvnnaš riektái ja gaskariikkalaš riektái eai leat eará go guoros gurgalusat. Justa dán čuoggás ferte sáhttit vuordit duohtandahkat muhtun prinsihpaid maid Norga gaskariikkalaš oktavuodain dadjá doarjut. Berre leat maiddái iešalddis čielggas ahte Diggi oazžu nammadit iežas lahtuid iige dušše ovdanbidjat evttohusa maid vejolaččat sáhttet garvit, nugo geažáduvvo gulaskuddanárvalusas.

Sámediggi árvala čuovvovaččat:

Sámediggi nammada olles boazodoallostivrra. Dás vuhtiiváldojuvvojit govttolaččat beroštumit mat gusket eanadieđalaš juogadeapmái, seammadássásaš sohka-beallásaš ovddastupmái ja buotbeallásaš fágalaš eavttuide. Miellahtuid gaskkas galget leat olbmot geat barget boazodoalus sámi boazoguohtonguovlluin. Boazodoalu organisašuvnnain galgá leat evttohanvuoigatvuohta.

§ 7 Rievdan 1. lađas - Guovllu stivrra čoahkkádus ja nammadeapmi

Láhkarievdadusaid gulaskuddanevttohusas leat guovllu stivrra doaimmat ja váldi definerejuvvon veaháš lagabuidda go mii lei dahkkon boazodoalu stuorradiggedieđáhusas. Sámediggi problematiserii dán go meannudii dieđáhusa. Váldefápmudus, maid láchkaevttohus árvala, orru čilgemin dán čuoggá muhtun rádjai. Áigut fas deattuhit, ahte mat leat orgánaid doaimmat iešguđetge dásis, ferte defineret čielgasit lágain ja ásahusain. Mii guoská nammadanriektái, de áigu Sámediggi dásge doalahit iežas oainnu ahte diggái berre fápmuduvvot váldi dahkat dákkár nammademiid. Guovdageainnu suohkan čujuha dán oktavuodas ahte guovllustivrraid eanandieđalaš ovddasvástádussuorgi ollu heviid rastilda fylkarájiid, ja ahte dát ovtas guovllustivrraid doaimmain berre dadjat ahte dán válddi sáhtta delegeret Sámediggái.

Sámediggi áigu danin geardduhit dan evttohusa maid diggi lea meannudan dieđáhusa oktavuodas ja mii gullo ná:

*"Dasto lea lunddolaš ahte Sámediggi nammada guovllustivrraid ealáhus evttohusa mielde."
(Ášši 15/92 Sd.dieđáhus nr. 28 (1991-92), Nana, bissovaš boazodoallu, čuokkis 3.3.3., guovllu stivrra, 1. teakstaossi)*

§ 8 Odđa 5. lađas - Guođohan- ja doaibmaplána dáhkádusa atnuiváldin; Gč. § 4, odđa 5 lađas ja odđa § 34 bággodoaimmaid hárrái

Sámediggi lea prinsihpalaččat ovttaoavilis ahte boazodoallu nugo earáge ealáhusat fertejit dohkkehit čavgaseabbo gáibádusa mo plánet iežas doaimma. Dát buvttášii ealáhusa eanet

SÁMEDIGGI SÁMEDIGGE SAEMIEDIGKIE SAMETINGET

ČOAHKINGIRJI 1/94 - MEARRÁDUSOASSI

Siidu: 19

seamma dássái almmolaš plánemiin muđuid. Láhkaevttohus signalisere hirbmat viiddis láhkageatnegahtton plánengáibádusa. Lassin áсахuvvojit viiddis bággodáhkádusat daidda geat eai čuovo gáibádusaid lága ektui. Sámediggi dohkkeha ahte ferte bidjat dihto gáibádusaid plánemii sihke boazodoalu iežas ektui ja eará beroštumiid ektui, muhto bidjá gažaldatmearka dasa ahte leago dárbu láhkii čatnat plánagáibádusaid nu konkrehta nugo lea árvaluvvon evttohusas. Berre leat vejolašvuohta reguleret plánagáibádusaid lagabuidda láhka-ásahusaid (forskrifter) bokte. Dákkáraš justeren sáhtášii álkibon dahkat barggu plánagáibádusaid ođasmahttima oktavuodas dárbbu ja vásihusaid ektui. Sámediggi áigu bargat dan ala ahte láhkii čadnojuvvon plánagáibádus vuos ja ovddimuš galgá gustot váldodovdomearkaide areálageavaheamis distriivtain, dasa gullet boazolohku, johttinminsttar, rusttegat, meahccemohtorfievruid geavaheapmi distriivtain ja dáid geavaheami váldodovdomearka, go fas orohahaid doaibmaplánas sáhttet čuožžut detaljjat mat gullet doibmii.

Ollu gerddiid lea biddjojuvvon gažaldatmearka orohagaid gelbbolašvuođa ja resurssaid ektui dánlágan plánemii, ja erenoamáš diliide ealáhusas maid ii álohii sáhte plánet.

Orohagaid gelbbolašvuohta ja resurssat leat maiddá problematiserejuvvon dan oktavuodas go Sámediggi meannudii boazodoalldiedáhusa. Diggi celkkii dalle ná:

Ovddasvástádus guohtonresurssaid plánemis, organiseremis ja juohkimis orohagaid mielde ráhkaduvvon guohton- ja doaibmaplánaid bokte, sáhttet šaddat bargun mat gáibidit ollu orohagain. Dát gáibida hálddahušlaš resurssaid orohagaid dásis ollu eambo mat orohagain leat odne. Orohatstivrrat fertejit oažžut resurssaid jos galget sáhttit jodihit dáid doaimmaid." (Ášši 15/92, Sd. diedáhus nr. 28 (1991-92) Nana, bissovaš boazodoallu, čuokkis 3.3.4, Orohatstivrrat, 5. teakstaossii)

Sámediggi problematiserii seamma oktavuodas orohatstivrraid sáji vuolimuš hálddahušlašdásšin boazodoallohálddašeamis. Dat sadjiseaguheapmi mii dás lea, orohatstivrraid doaibma sihke privahtarievttálaš subjeaktan ja hálddahušlašiseváldin lea vejolašvuođaid eahpeoiddolaš konstrukšuvnna formaliseren. Ollu gulaskuddaninstánsat bidjet maiddá gažaldatmearka dasa, ahte vástidago dát organiseren ulbmila. Sámediggi ohcala dán oktavuodas dánlágan čuommaid čielga digáštallama main sierralágan čovdosat árvvoštallajuvojit ovdalgo distriivtaid sáji ja váldesuorgi nannejuvvo lága hámis. Go láhkaevttohusas ii leat árvaluvvon čoavddus dán gažaldahkii, lea stuorra váilevuohta. Hálddahušlašdoaimmat mat leat orohatstivrraid várás leat juo iešalddis váddá. Ahte álohii leat ruossalas beroštumit beaivválaš barggus, ii daga doaimma álkibon. Dán dili berre departemeanta oktii vel vihkkehallet hirbmat vuđolaččat.

§ 10 Rievdan 1. lađas - Plánagáibádusa presiseren mekaniserejuvvon johtalusa vuoigatvuođa hárrái

Sámediggi lea ovttaoaivilis evttohusa duogážiin ahte čavgaseabbot reguleret mohtorfievruid geavaheami bievlá áigge. NBR lea bealistis ovddidan evttohusa ollásit gielidit mohtorfievruid/geahppa 4-juvllat mohtorfievruid geavaheami bievlá áigge. Go čielgasit ii dorjojuvvo dán lágan gielddus, de lea dat mii lea láhkaevttohusas várra dat buoremus čoavddus oanehot áigái. Beaivválaš doaimma ektui ealáhusas ferte goittotge árvvoštallat berrego bidjat spiehkastat-dáhkádusa mii sihkarastá ahte ii buot mottojohtalus plánaid olggobealde definerejuvvo leat lága vuostá.

§ 15 Rievdan 1. lađas - Eananeaiggáda geavahusriekti

Sámedikkis eai leat makkárge konkrehta mearkašumit rievdadusaide mat leat čadnon eananeaggáda geavahusriektái, muhto áigu bivdit departemeantta árvvoštallat daid mearkašumiid mat bohtet Norgga Boazosápmelaččaid Riikkasearvis dán čuoggái.

§ 15 Rievdan 2. ja 3. lađas - eananjuohkinrievtti ásaheapmi nággio-orgánan

Sámediggi lea ovdal dorjon ahte ortnet leasmanneárvvoštallama hárrái ođasmahtto. Eananjuohkinriekti lea várra odne dat orgána mii lea lagamus orgána leasmanneárvvoštallama sadjái. Go láchkarievdadusevttohus mielddisbuktá ahte vuodđolágalaš ja álbmotrievttálaš árvvoštallamat nannejuvvojit boazodoallohálddašeamis, de oaivvilda Sámediggi ahte eananjuohkinriekti berre rievdatit gelbbolašvuoda ja čoahkkádusa jos galgá sáhttit čoavdit ođđa doaimmaid mat dasa leat jurddašuvvon.

§ 20 Ođđa 2. lađas - doaibmageatnegasvuoda dárkilastin

Sámediggi ii doarjjo evttohusa jos dat sisdoallá dan ahte doalu doallis galgá leat boazodoallu áidna bargun. Ferte leat vejolašvuoha háhkat dietnasa mángga ealáhusas. Danin evttoha Diggi ahte "bargu ja" sihkkojuvvo 1. cealkágis, nu ahte cealkka hábmejuvvo ná:

Doalu doallis galgá leat boazodoallu váldobargun.

§ 34 Bággodáhkádusat

Sámediggi oaidná ahte lea dárbu váldit atnui bággodáhkádusaid čađahit dihto doaimmaid maid eiseválddit atnet dárbašlašžan. Muhto dikkis sáhtta leat váttis doarjut bággodáhkádusaid atnuiváldima ja viiddideami jos ii sihkkarasto ahte ealáhus ja sámi servodat ieš sáhttet váikkuhit dákkáraš doaimmaide ja váldit ovddasvástádusa daidda. Dás lea čielga oktavuoha. Dán čuoggás oaivvilda Sámediggi leamen oadjebas álbmotrievttálaš vuodu alde. Diggi bidjá dákkko erenoamáš eavttuid ja sáhtta dohkkehit dákkáraš dáhkádusaid atnuiváldima, mearrádusa ja daid čađaheami dušše dan oktavuodas jos ealáhus ja sámi servodat ožžot dárbašlaš váikkuhanfámu iežaset dili badjel.

Eananjuohkinláhka, juovlamánu 21. b. 1979 nr. 77

§ 5 Gii sáhtta gáibidit eananjuohkima?

Mii guoská ráddjedáhpáhusáššiide, de čujuha Sámediggi justisdepartemeantta láhkaossodahkii mii cealká:

"Eananjuohkinrievttiide ii berre addit gelbbolašvuoda meannudit seaiva ráddjedáhpáhusáššiid gos ulbmil lea nannet gokko boazoguodohanvuoigatvuodaid rájit mannet. Illá sáhttit jáhkkit eananjuohkinrievttis livčče gelbbolašvuoha čilget dákkár gažaldagaid, go oadnit dan ahte riektigáldoávdnasat dákkár áššiin spiehkastit ollu dain riektigálduin mat eananjuohkinrievttis muđuid leat."

Sámediggi guorrasa dasa.

ÁŠŠI 06/94 SÁMEDIKKI ÁIRASIID JA VUOLLÁSAŠ RÁĐIID BUHTADUSAT

Áššebáhpirat:

- Raporta dollojuvvon bearráigeahččamis Sámedikkis miessemánu 6. -7. b. 1993. Sáddejupmi Gielaidepartemeantta reivve bokte, beaiváduvvon geassemánu 3. b. 1993
- Sámedikki čeahkkingirjeoassi - ášši 6/92 Buhtadusat áirasiidda
- Finnmárkku fylkagiidda friddjaoastinortnet - mielddusin fylkadiggeáššái 10/93
- Regulaatiiva - buhtadusat j.d. lávdegottiid jodiheaddjiide, lahtuide ja čállide
- Mearrádus áššis 35/93, gč. čeahkkingirji 4/93
- Ášši R 113/93, gč. Sámediggeráđi čeahkkingirji 13/93

Sámediggi mearridii čuovvovaččat:

1. Sámediggi guorrasa lávdegotti árvalussii §§-in 1, 2.1, 2.3, 2.4, 2.5 ja 2.6

Ođđa § 2.2 Sámediggeráđi miellahtut, čuodjá ná:

Sámediggeráđi lahtut ožžot juohkehaš mánnosaš buhtadusa mii lea 3 500,- kr. Sadjásaš presideanta oažžu máksot mánnosaš buhtadusa mii lea 4 500,- kr. Fásta mánnosaš buhtadus Sámediggeráđi lahtuide galgá gokčat miellahtuid ráhkkaneami politihkalaš ámmáhiinniset ráđi lahtun ja buot Sámediggeráđi čeahkkimiin.

Buhtadus ráđđelahtuid eambbobarggu ovddas dievasčeahkkimiid áššeovddideami oktavuodas eaktuduvvo máksojuvvot fásta buhtadusa bokte 2.1 čuoggá vuosttaš oasis.

Eará čeahkkinoasálastimis ja ovddasteamis Sámedikki ovddas leat buhtadusat mearriduvvon 2.5 ja 2.6 čuoggáin.

Ollislaš buhtadusaid vuodul maid sáhtá máksit ovttá jagis ráđđelahttui, dain njuolggadusain earret 2.1 čuoggá, sáhtá dát meroštallon submi geavahuvvot oastit luovus ráđđelahtu su dábálaš barggus.

Ođđa § 27 Bargodietnasa massin, čuodjá ná:

Lassin bálkái namuhuvvon čuoggáin 2.1, 2.2, 2.5 ja 2.6 sáhtá máksojuvvot buhtadus bargodietnasa massima ovddas gitta 800,- kr. ráđjái beaivái. Dát guoská maid mátkkiide ovdan ruoktot.

Jos miellahttu/áirras gáibida bargodietnasa massima máksojuvvot bajimus máksomeari mielde (duođaštuvvon golut) de galgá juogo

- čuovvut bargoaddi duođaštus gessojuvvon bálkká birra, dahje
- duođaštus máksojuvvon bálkká hárrái sadjásažžii

Fitnodatdoalli iešduođaštus maid dohkkehuvvo duođaštussan.

Duođaškeahkes bargodietnasa massin buhtaduvvo 400,- kruvnnuin beaivái.

Ođđa § 3.0 Golut áimmahuššanbargguide, čuodjá ná:

Ámmáhiid oktavuodas čilgejuvvon 2.1 ja 2.5 čuoggáin sáhttet máksojuvvot golut mánnageahččui máksomeriid mielde mat goas ain gustojit stáhtas (vrd. Statens personalhåndbok čuo. 246.0)

Golud máksin eará áimmahuššanbargguide ohccojuvvojit erenoamážit Sámedikkis. Rehkega čállá son gii geahččá máná/fuolaha áimmahuššanbargguid, ja áirras duodašta barggu rehkegis.

Ođđa § 4.0 Joavkkuid bargoeavttuid nannen

1. Sámediggi máksá goluid ovttá joavkočoahkkima ovddas juohke dievasčoahkkima oktavuodas.
2. Lassin joavkočoahkkimiidda mat oidnojit 1. čuoggás, máksá Sámediggi mátkki ja orrungoluid ovttá joavkočoahkkima ovddas juohke dievasčoahkkimiid gaskkas.
3. Sámediggi fievrída 10.000,- kr. joavkolahtu nammi nannen dihte joavkkuid bargoeavttuid.
2. Sámediggeráđđái addo váldi juogadit joavkočáliid doarjaga kap. 540 poasttas 70 ovddeš mearriduvvon njuolggadusaid mielde.
3. Doarjja máksojuvvo ádnumuša mielde listtu áirasiid/áirasiidda, dahje sutnje geasa listtu áirras/áirrasat addet fápmudusa.
4. Sámediggeráđđi sáhtta addit dievaslaš mearrádusaid máksinrutiinnaid hárrái mat leat dáid njuolggadusaid mielde.
- 5 Njuolggadusat biddjojit fápmuid dan beaivvi rájes maid presideanta mearrida.

ÁŠŠI 07/94 NORLÁNDDA SÁMEPOLITIHKA DOAIBMAPLÁNA

Áššebáhpirat:

- Norlándda sámpolitiikka doaibmaplána
- Norlándda fylkkagiella 21.10.93 reive

Sámediggi mearridii čuovvovaččat:

Sámediggi háliida čujuhettiin Norlándda sámpolitiikka doaibmaplániid rámidit Norlándda fylkkagiella barggu sámi áššiguin. Norlándda lea áidna fylka dán riikkas mas leat dát golbma suopmana; máttá-, julev- ja jukkasjearvi-/davvisámegeiella. Vuosttaš giellan mii ráhkada sierra plána fylkka sámpolitiikka birra, šaddá Norlándda fylka leat buorre ovdamearkan eará fylkkagiellaide sámi áššiid barggus.

Sámedikki mielas leat fylkkagielddat guovddáš bealit bajimuš nášuvnnalaš sámepolitihkalaš ulbmiliid duohtan dahkamis. Lea deatálaš ahte fylkkagielddat ovddidit iežaset sámepolitihka mii lea heivehuvvon regiovna dárbbuide ja mii soahpá nášuvnnalaš sámepolitihka ulbmila dajaldagaide. Deatálaš doaimmat oanehis áigái leat dakkárat mat dagahit ahte eanubut dorjot sámi politihka Norlánddas. Norlándda sámepolitihka doaibmaplána lea buorre dokumeanta fylkka sámepolitihka ovddideamis ja čađaheamis.

Sámediggi ii áiggo dán gulaskuddancealkámušas buktit konkrehta mearkkašumiid strategiijaide ja doaimmaide. Sámediggi áigu deattuhit plánenbarggu; organiserema ja čađaheami, ja buktit mearkkašumiid ollislaš plánadokumentii. Čujohat muđui sámi surgeásahusaid gulaskuddancealkámušaide.

Norlándda fylkka sámepolitihka doaibmaplána lea jurddašuvvon čadnot fylkka dálá plánavuogádahkii. Deatálaš eaktun doibmii lea ahte plána biddjo oassin fylkkagieldda jahkásaš regiovdnapolitihkalaš doaibmaprográmmii, doaibmaplánaide ja jahkebušehttii. Doaibmaplána lea plána mii rasttiida surggiid, ja man strategiijat ja doaimmat gullet giela, kultuvrra, ealáhusaid ja oahpahusa osiide. Danin lea erenoamáš dárbbášlaš čadnat plána fylkkagieldda eará plánavuogádahkii. Diggi oaivvilda ahte Norlándda fylkkagieldda sámi doaimmaid dássi leat dákkár integrerema duohken.

Sámediggi lea veahá eahpesihkar dasa mii guoská fylkkagieldda oamasteaddji oktavuhtii doaibmaplána hárrái. Lávdegoddi mii lea ráhkadan plána lea doallan gulaskuddan-čoahkkimiid sámi organisašuvnnaiguin ja fylkka guovddáš gielddaiguin. Lávdegottis leat maid gielddaid ovddasteaddjit mielde. Muhto lea seamma deatálaš, juo plánaproseassa árra dásis, oažžut maiddáii fylkkagieldda politihkáriid ja hálddahusa beroštit ja searvat dán bargui. Dát lea erenoamáš deatálaš danin go doaibmaplána rasttiida surggiid, ja danin lea čađaheapmi nannosit dan duohken ahte strategiijat ja doaimmat biddjojit oassin fylkkagieldda eará plánavuogádahkii.

Plánadokumeantta čilgejeaddji oasit leat viidámusat, ja sihke duogáš ja dálá dilli leat vuđolaččat čilgejuvvon. Nu lea dahkkon vuoi strategiijat ja doaimmat sáhttet definerejuvnot. Danin go dát lea vuosttaš doaibmaplána, de lea lunddolaš ja dárbbášlaš ahte čilgenoassi lea viiddis. Diggi lea duhtavaš plánadokumeanttain ja plánabargguin, muhto manjit áigái ávžžuha diggi bidjat eambbo deattu plánaproseassii sihkarastit oamasteaddji oktavuoda plánii ja ovddasvástádusa doaimmaid čađaheamis. Lagas ovttasbargu Sámedikki, fylkkagieldda ja guovddáš gielddaid gaska lea deatálaš boahpteáiggi sámepolitihkalaš bargui.

Sámediggi lea oaidnán lávdegotti mearkkašumiid Norlándda fylkkagieldda sámi áššiid organiseremii. Diggi áigu doarjut evttohusaid maid lávdegoddi lea buktán dasa mo gaskaáigásaččat buoridit sámi áššiid áššemeannudeami organiserema. Diggi háliida dattetge ávžžuhit ahte doaimmat mat gusket Sámi lávdegoddái ja Norlándda fylkkagieldda sámi áššiid konsuleantavirgái evaluerejuvvojit, ea.ea. danin ahte kártet áššemeannudan-rutiinnaid, áššiid, váikkuhanvejolašvuodaid jna. Deatáleamoš dákkár evalueremis livčče kártet ja árvoštallat fylkkagieldda eará hálddahusa ja politihkalaš vuogádaga ovddasvástádusa sámi áššiid hárrái. Evalueren čájevivčče maid lea go dárbu earyláhkái organiseret sámi áššiid konsuleantavirggi. Dákkár evalueren Norlándda fylkkagieldda vásihusaid hárrái sámi áššiid barggus ja organiseremis, livčče maid ávkkálaš eará fylkkagielddaide ja gielddaide.

SÁMEDIGGI SÁMEDIGGE SAEMIEDIGKIE SAMETINGET

ČOAHKKINGIRJI 1/94 - MEARRÁDUSOASSI

Siidu: 24

Sámediggi háliida konkrehtalaččat evttohit čuovvovaččat:

1. Fylkkagiidda sámi konsuleantta báiki berre rievdaduvvot, ja árvvoštallot sirdojuvvot fylkka kulturhoavdda kántuvrras njuolga fylkkaráđđealbmá vuollái. Ágga lea ahte álkkibut sáhtašii fuomášit sámedipolitiikkii gullevaš áššiid mat galget meannuduvvot.
2. Sámi nammagoddi berre oažžut árvvu sámi lávdegoddin, mas lea eanet váldi.
3. Doaibmaplána ferte čuovvuvvot ekonomijain, nu ahte plána šaddá mávssolaš dokumeantan Norlánda sámedipolitiikka hápmemis.

Sámediggi áigu mielas čuovvut ovdáneami sámi áššiid barggus Norlánda fylkkagiiddas, ja diggi áigu, doaibmaprogramma-evttohusa mielde, ain doalahit oktavuoda fylkkagiddii.

ÁŠŠI 08/94 STUORRADIGGEDIEDÁHUS 52/93 - NORGGA SÁMEPOLITIHKKA

Áššebápirat:

- Sd.dieđ. nr. 52 (1993-94) Norgga sámedipolitiikka

Sámediggi mearridii čuovvovaččat:

Ráđđehus galgá oktii juohke Sturradiggeáigodagas ovdanbidjat dieđáhusa Sturradiggái mas sámedipolitiikka geahččaluvvo oppalaččat ja prinsihpalaččat guorahallot. Sd.dieđáhus nr. 52 (1992-93) lea vuosttaš prinsihppadieđáhus mii ovdanbiddjojuvvo Sturradiggái dan rájes go Sámediggi áсахuvvui 1989:s.

Sámediggi lea duhtavaš go dán dieđáhusas lea vuđolaččat guorahallon sámedipolitiikkalaš bargu maŋimus njealli jagis. Dikki áddejumi mielde lea hirbmat deatálaš ahte Sturradiggi dainna oažžu vejolašvuoda guorahallat Norgga sámedipolitiikka stáhtusa ja prinsihpaid.

Sámedikki mearkašumit mannet dieđáhusa prinsihpalaš sisdollui, man maŋjá konkrehta áššiide bohtet mearkašumit dán olis. Sivvan dákkár guorahallanvuohká lea dat ahte dieđáhusa rašimus sadji, Sámedikki áddejumi mielde lea dat ahte menddo ollu čállon govvádusain, ja menddo uhccán guorahallá prinsihpalaš beliid otnáš sámedipolitiikkas ja dan ovdáneamis viidáseabbot.

Prinsihpalaš vuodđu stáhta sámedipolitiikkii

Norga lea dan bokte go áсахuvvui sierra sámeláhka, vuodđolágaparagráfa ja go ILO-konvenšuvdna nr. 169 dohkkehuvvui, viiddidan prinsihpalaš vuolggasaji iežas politihkkii sámiid guovdu minoritehtan ja eamiálbmogin. Go Norga lea ovddidan ná viiddis prinsihpalaš vuodđu politihkkasis sámiid guovdu minoritehtan ja eamiálbmogin, de lea ásahan ovddasmanniriikka gaskariikkalaš oktavuodas dán suorggis. Sámediggi lea bealistis bidjan sturra deattu deattuhit dán barggu. Dattetge lea deatálaš deattuhit ahte dán muttos viiddis prinsihpalaš ulbmilhápmehusat, addet dulkonvejolašvuodaid. Seammás gáibiduvvo systemáhtalaččat guorahallat sihke lágaid ja hálddahaslaš njuolggadusaid vai sáhtá

ovddidit konkrehta politihka ja hálddašeami mas ulbmil lea duohtandahkat mihttomeriid. Dán vuodul lea Sámedikkis mearkašumit dán stuorradiggedieđáhusii.

Dávjá lea erohus dan gaska makkár prinsihpalaš vuodu ala eiseválddiid sámepolitihkka lea huksejuvvon ja dan gaskkas mo sámi vuoigatvuodát ovdánit konkrehta áddejumis. Dávjá lea nu ahte ráđđehusa celkojuvvon politihkka ii dávis ovttaskas eiseválddiid geavahussii ollu áššiin dan vuodul mo lágat leat hábmejuvvon. Go váilu láhkavuoddu dahje dat ahte lágat livčče huksejuvvon daid ođđa prinsihpaide mat leat stáhta sámepolitihkas, de lea váttis juksat sámi beroštumiid ja sámi riektiádejumii.

Eanaš oassi otnáš lágain ja njuolggadusain leat dahkkon ovdal go eiseválddit earáhuhtte sámepolitihka, d.m. ovdal assimilerenáiggi (gč. omd. čilgehusa odelsrievtti hárrái, kapihttalis 5.8, siiddut 39 - 40).

Maiddái lágaid ja njuolggadusaid hápmen maŋimuš áiggis (omd. vuodđoskuvlalahka, mánáidgárdeláhka) čájeha ahte lea váttis bidjat bajitdási prinsihpaid geavahusas dan láhkái ahte dat dohkálaččat gozihit sámi beroštumiid.

Danin ii leat dáid diliid vuodul dohkálaš ahte ráđđehus ii oainne dárbbu ollislaččat guorahallat lágaid.

Ollu oktavuodain čuoččuhuvvo ahte Vuodđolága paragrafa 110 a ja ILO-konvenšuvdna nr. 169 leat prinsihpalaš politihkalaš ulbmilhápmehusat main lea eahpenjuolgo vuoibmi nášuvnnalaš lágaid ja hálddahuslaš mearrádusaid ektui. Seammás deattuhuvvo dieđáhusas ahte ILO-konvenšuvdna ásaha uhccimusstandara eamiálbmogiid rievttálaš suodjaleapmái.

Sámedikki váldi, váikkuhanfápmu

Sámedikki 1992 jahkedieđáhusas bohtá ovdan ahte okta stuorámus áššiin dán jagi leai doaimmaid ja válddi sirdin Sámediggái. Departemeantaid gaskasaš bargojoavkku barggu vuodul sirdojuvvojedje ollu hálddašandoaimmat diggái. Dán proseassa vásihusat gessojuvvojedje čoahkkái dikki jahkedieđáhusas go leai miella bidjat vuodđun oasi eavttuin váldesirdima viidáseabbo bargui. Lagabuidda lea dát lassin čilgejuvvon dikki iežas jahkedieđáhusas, stuorradiggedieđáhusa kapihttalis 8.5, siidu 58.

Oanehaččat čilgejuvvon lea Sámedikkis prinsihpalaš vuosteháhku váldit badjelasas hálddašandoaimmaid maidda diggi ii seammás oazžo mearkašahtti stivrenvuoigatvuoda. Dát prinsihpat leat hábmejuvvon jurddašettiin dán stuorradiggedieđáhusa, ja danin lea váidalahtti go ráđđehus ii leat eambo viggan guorahallat dáid dainna ulbmilin ahte oazžut dávástusa guovddáš eiseváldiin.

Sámediggi sáhtta guhkkit áiggi vuollái oazžut váttisvuodaid mo ulbmálaččat organiseret iežas hálddašandoaimmaid. Ollu ođđa doaimmat main lea iešguđetlágan ovddasvástádus ja váikkuhanfápmu dagahit hirkmat eahpečielga konstitušuvnnalaš linjá. Dát ii guoskka dušše dasa, maid ráđđehus čujuha ráđđehusa ja Stuorradikki gaskasaš oktavuhtii, muhto ollu maiddái Sámediggái sierra demokrátalaš vuogádahkan. Sámedikki politihkalaš orgánaid main lea ovddasvástádus sáhtta dušše muhtun muddui bidjat váldit ovddasvástádusa dan hálddašeamis mii dáhpáhuvvá Sámediggevuogádagas, ja sáhttit bohtit dasa ahte ovddasvástádus biehttaluvvo ja leat eahpečielga linját.

Juohke ovttá sektuvrasuorggis gos árvvoštallo lasihit Sámedikki doaimmaid ja válddi, badjánit seamma čuolmmat ođđasit, almmá čielga ulbmilhápmehusaid ja prinsihpaid haga dán bargui. Dát lea dan politihka bihtás bihtáid fievrídeapmi mii lea dovdomearkan sámpolitiikkii ollu logijagiid čađa.

Sámedikki konstitušuvnnalaš sadji

Sámedikki álgagiid vuodul, bajida dieđáhus gažaldaga dikki konstitušuvnnalaš saji hárrái Norgga konstitušuvnnas. Hástalusat, dan hápmehusas mii gaskariikkalaš eamiálbmotpolitiikkas govviduvvo "norgga mállen", leat ollu ja moalkái. Mihttomeari ahte ovddidit doaibmevaš iešstivrejumi dáláš stáhta konstitušuvnnas lea iešalddis gudneángeris dahkku, muhto ovdanbuktojuvvo juo otnáš hámis čoavddushápmiin gaskariikkalaš forain. Máilmmis mii lea rievdamin leat stuorra hástalusat ovddidit ortnegiid mat gozihit etnálaš, kultuvrralaš, gielalaš, oskkolaš beroštumiid nášuvnnalaš rámmaid siste. Guhkkit áiggi vuollái geahpeda dát vuostálasvuodaid ja ovddida gudnejahttojumi ja dássásašvuoda olmuidd gaskii main lea iešgudetgelágan duogáš.

Sámediggi áigu deattuhit dárbbu geahčadit sámi demokratiija ásaheami ja ovdáneami norgga konstitušuvnna viiddideapmin. Dán láhkái háhkat mii rabasvuoda čovdosiid ásaheapmái maid odne ii leat vejolaš ásaheami árbevirolaš konstitušuvnnalaš mearrádusaid siste. Dán čuoggás orrun dát dieđáhus leamen sihke eahpečielggas ja váilevaš. Čujuhuvvo dáláš konstitušuvnnalaš ovddasvástáduslinjáide, almmá ahte molsaeaktolaš čovdosat guorahallojuvvojit.

Ráđđehusa vástádus, departemeanttaid gaskasaš bargujoavkku hárrái mii guorahallá dáid áššiid ii leat doarvái Sámedikki áddejumi mielde. Jos galgá oazžut prinsihpalaččat guorahallojuvvot konstitušuvnnalaš diliid, de berre nammadit politihkalaš lávdegotti mii lea válljejuvvo Stuorradikki ja Sámedikki árasiid gaskkas. Lávdegoddi berre ásaheami prinsihpaid mo Stuorradiggi, Sámediggi ja ráđđehus galget ovttas bargat ja čilget daid konstitušuvnnalaš linjáid dán barggus. Álbmot- ja konstitušuvnnalaš áššedovdiid berre sáhttit geassit mielde bargui. Lávdegotti mandáhtan berre leat ásaheami oppalaš njuolggadusaid váldesirdimii, ja čilget mo ovddasvástádus juohkásuvvá Ráđđehusa ja Sámedikki gaskka. Dás lea Sámediggi árvalan váldesirdima dainna lágiin ahte váldi fápmuduvvo njuolga Stuorradikkis Sámediggái.

ILO-konvenšuvdna nr. 169, Sámedikki mearkkašumit Norgga vuosttas gierdde dieđiheapmái

Dát ášši meannuduvvui áššin 32/92 dikki ollesčoahkkimis skábmamánu 24. - 27. b. 1992. Mearrádus lei hirbmat viiddis ja muhtun muddui kritihkalaš dasa makkár stáhtus Norggas lea konvenšuvnna mearrádusaid ollašuttimis. Sámedikki mearrádus čuoza departementii ja ráđđehussii viehka garrasit dan geažil go diggi kritiserii eiseválddiid dán barggu oktavuodas. Mearkkašumiin ovdanbodii ahte Sámediggi ii lahkage leat ovttaoaivilis dasa mo ráđđehus árvvoštallá dán ášši. Dainna duogážin lea danin govttolaš fuopmášuhttit ahte Sámediggi ii leat ovttaoaivilis mii guoská ráđđehusa oidnui prinsihpadieđáhusas ahte:

"Mii guoská Norgii de dávistiit lágat, oppalaččat, konvenšuvnna prinsihpaide." (Sd.dieđ. nr. 52, Norgga sámpolitiikka, kapihttal 3.2, s. 22)

Iešalddis sáhtta álohii vuordit ahte leat vuoddo erohusat Sámedikki árvvoštallamiin ráđđehusa oainnu ektui, ja áššit mat leat jodus dagahit vuoigatvuodagažaldagaid oktavuodas dagahit ahte galgá sáhttit leat riehta álggahit politihkalaš proseassa

konvenšuvna dulkomiid oktavuodas. Dás sáhtá namuhit gažaldaga minerála resurssaid hálddašeami hárrái sámi guovlluin, boazodoalu geavahanvuoigatvuođa ja guollesurssaid hálddašeami lagaš riddoguovlluin.

Mearkkašumit ovttaskas áššiide

Go dieđáhus geahččala guorahallat viidát barggu mii lea dahkkon sierralágan eančiláššiid hárrái, de áigu Sámediggi bidjat muhtun lassimearkkašumiid ovttaskas áššiide. Oktasaš dáid áššiide mat dás ovdanbuktojit lea ahte dát divvot gažaldaga Sámedikki váikkuhanfámu hárrái sierralágan sektuvrrain. Dáid mearkkašumiid oaivil lea ovdamearkkaiguin čájehit dan ovdelis namuhuvvon guorahallama.

Boazodoallu

Sd.dieđ. nr. 28 (1991-92), Nana, bissovaš boazodoallu meannudeapmi Sámedikkis sisdoalai maddái dan guorahallama makkár sadji dikkis lea ealáhusa hálddašeami ektui. Ráđđehusa oaidnu dán áššái ja dieđáhusa meannudeapmi Stuorradikkis báhcahii dihto eahpesihkkarvuođa guhkes áiggi mihttomeriid dáfus Sámedikki váldesuorggi ovdáneapmái. Eanandoallolávdegotti eanetlohku deattuha ahte Sámedikki sadji ii leat velá loahpalaččat nannejuvvon, ja ahte berre čielgaseabbot sirret dikki saji politihkalaš orgánan, eambo sierra fágalaš ja hálddahušlaš doaimmain.

Sámediggi lea dikki doaimma organiserema bokte sirren doaimmaid hálddahušlašorgána ja politihkalaš orgána gaskka. Danin lea váttis dohkkehít ahte boazodoalopolitihka fágalaš hástalusat bidjet prinsihpalaš caggiid Sámedikki váikkuhanfámu ovdii. Sámediggái válldi sirdima áiggi ja viidodaga árvvoštallan boazodoalloealáhusas, lea dalle eambo ulbmálaš digáštallan.

Jos eanandoallolávdegotti prinsihpalaš oaidnu fievrividuvvo eará sektuvraide ja váldesurggiide ja dulkojuvvojit ravddamuččat, de ii livčče Sámedikkis ovddasvástáduš makkárga hálddahušlašdoaimmaide.

Nugo čilgejuvvon prinsihppadieđáhusas, de lea boazodoaloláhka ođasmahttojuvvomin, ja bajábealde namuhuvvon čuolmmat guorahallojuvvojit dan oktavuodas go Sámediggi meannuda nuppástuhtinevttohusa.

Guolástus

Sámedikki ángiruššamat guolástusáššiin dagahedje, rievttálaš geatnegasvuođaid áššedovdi árvvoštallama bokte sámi álbmoga guovdu guolástusa regulerema oktavuodas, maid professor Carsten Smith lea dahkan 1990:s, ahte oaččuimet prinsihpalaš čilgehusa mii lea stáhta geatnegasvuohta boahttevaš guolástusreguleremiid oktavuodas. Geavahusas ii leat dattetge leamaš áktánaš ovttamielalašvuohta Sámedikki ja guolástuseiseválddiid gaskka dan hárrái mo dáid geatnegasvuođaid galgá giedahallat jahkasaš reguleremiid oktavuodas.

Maŋŋá go ráđđehus Sd.dieđáhusas nr. 58 (1991-92), Guolástusaid struktuvra- ja regulerenpolitihkka, guorrasii Carsten Smith konklusuvvnaide, ledje stuorra vuordámušat dasa ahte regulerenpolitihkka rievdá nu ahte riddofatnasat ožžot stuorát bivdo-osiid. Duođalaš boadus lei justa nuppeláhkái. 2-3 maŋimuš jagiid reguleremat leat dagahan ahte smávit fatnasat dadístaga leat ožžon uhccit oasi ollislaš bivdoearis. Dán oktavuodas čujuhuvvo áinnas bufferbivdoearái mii lea doalahuvvon Davvi-Tromssa ja Finnmárkku

várás. Dát lea rabas bivdoearri mas gilvomomeanta lea dagahan ahte dát válđoáššis lea bohtán buorin áhpefatnasiidda.

Dán vuodul lea diggi nugo namuhuvvon dieđáhusas evttohan ásahuvvot sierra sámi guolástusguovllu, mas nannoseabbot gáhttejuvvo dábálaš bivdoneavvobivdu uhccit bivdofatnasiin. Dego boadusin dás nammadii Guolástusdepartemeanta lávdegotti ovddidit doaibmaevttohusa mii sihkkarastá sámi guolástusberoštumiid.

Lávdegotti barggu boadus čujuha mo gávdnat čovdosiid daid váttisvuodáide maid Sámediggi lea ovddidan sámi guolástusberoštumiid ektui. Dat maid dát ášši goittotge čájeha, lea dat ahte man váttis lea gávdnat čovdosiid dáláš hálddahušlašstruktuurain mat vuhtiiváldet dan mii ferte dahkkot sámepolitihkalaš oktavuodain. Danin bivdá diggi stuorát rabasvuoda sierra hálddahušlašmáliid ásaheami oktavuodas maiguin gozihit sámepolitihkalaš beroštumiid.

Danin go ealáhusdoallis leat vuoigatvuodát boaresáiggi geavaheami dihte, su ássamiin ja gullelašvuodain sámi guovlluide, galgá resurssageavaheapmi ealáhusaid oktavuodas čielgasit gehččojuvvot Vuodđolága § 110a vuodul, sámi árbevieru ja riektiáddejumi vuodul ja álbmotrievtti njuolggadusaid vuodul eamiálbmogiid ja minortehtaid birra. Ferte nannejuvvot ahte reguleremiidda, main ulbmil lea resurssa-suodjaleapmi, eai galgga biddjot čuoldi váikkuhusat dán fitnojoavkku hárrái.

Lotnolasealáhusat

Go doaibma mii addá dietnasa lotnolassii sámi árbevirolaš ealáhusain, nugo guolástemiin, boazodoaluin dahje eanadoaluin, lea dan muttos stuoris ahte dahká ovta jahkedoaimma, de galgá oažžut árvvu fitnodatdoallun lotnolasealáhusa doahpaga vuolde, ja addot vuoigatvuolta oažžut doarjaga doarjaortnegiid mielde mat áiggis áigái gustojit.

Bušeahhtaáššit

Čuolbma mii lea ovdanbuktojuvvon Sámedikki jahkediđáhusas, lea Sámedikki ja guovddáš eiseválddiid gaskasaš oktavuolta bušeahhtaáššiin. Gažaldagas ii leat dušše gávdnat praktihkalaš čovdosiid, muhto dán áššái gullet maidái konstitušuvnnalaš čuolmmat. Konkrehta čilgejuvvo konstitušuvnnalaš váttisvuolta jahkediđáhusas ná:

"... Odne adnojuvvo váttisvuoltan dat ahte Sámediggi nuppevuoro lea álbmotváljjen orgána mas leat viiddis fápmudusat defineret bargguidis ja álgagiiddis, seammás bargá diggi bušeahhta oktavuodas daid rutiinnaid mielde mat leat gieladepartermeantta vuollásaš ossodagaid várás. 1993 rájes šaddá dilli ain eambo váddáseabbon go oasit Sámedikki bušeahthas gullet eará departemeanttaid bargosuorgái." (Sd.dieđ. nr. 52, siidu 142).

Dáláš bušeahttaprošedyrain váilu ollu, mat ollu oktavuodain sáhttet dárbbášmeahtumit bidjat Sámedikki ja ráđđehusa vuostálaga. Ollu heviid leat Sámedikki politihkalaš jodiheaddjit gávnahan dárbbášlaš ovdanbidjat ášši njuolga Stuorradikki ektui go bušeahtha lea meannuduvvomin, ja áinnas ožžon doarjaga oainnuidasaset doppe. Ii leat goittotge dohkálaš guhkkit áiggi vuollái, ja danin evttohuvvo oažžut eambo njuolgasot oktavuoda politihkalaš dásiin bušeahttaprošearas nu ahte boasttoáddejumiid sáhttit garvit ja bušeahtha meannudeapmi buktá oktasaš čovdosiid.

Kulturmutogáhtten

Sámi kulturmutogáhttema hálddašeami sirdin Sámediggái lea leamaš hirbmat guhkes proseassa ja lea dál eambo konkrehtalaš dásis. Lea goittotge čájehan ahte lea váttis gávdnat organisatuvrálaš čovdosiid maidda sihke Sámediggi ja departemeanta leat ovttaoavililis. Dát dovddahuvvo maiddái dieđáhusa 18. kapihttalis. Nugo ášši lea odne, de orru leamen nu ahte plánejuvvo sámi kulturmutogáhtten ii olus deavdde Sámedikki prinsihpalaš eavttuid váldesirdima oktavuodas.

Oanehaččat go geassá čoaikkái de organiserema ja ovddasvástádusa juohkáseami evttohus sámi kulturmutogáhttema ektui dagaha ahte Sámediggi oažžut voigatvuoda nammadit sámi kulturmutoráđi jos evttohuvvo lahtut leat nammaduvvon lagabuidda mearriduvvon fágalaš kriterijaid vuodul. Lassin galgá Sámediggi oažžut vejolašvuoda meannudit kulturmutoráđi jahkedieđáhusa ja doaibmaplána. Hálddašánváldi lága hámis sirdojuvvo njuolga sámi kulturmutoráđđái, iige Sámediggái. Seammaláhkái go sámi giellaráđis, gullá maiddái virgáibidjanváldi kulturmutoráđđái iige Sámediggái. Muđuid gullá váidalan- ja oaivadasváldi Riika-antikvárii.

Departemeanta lea muhtun muddui välljen čuovvut Sámedikki mearrádusa sámi kulturmutogáhttema hálddabusapparáhta lokaliserema hárrái. Dieđáhusas lea evttohuvvo ahte sámi kulturmutogáhtten lokaliserjuvvo fylkagielddaide. Dán oainnu lea dikki bealis váttis dohkkehít go ii leat mange láhkái čielgasit evaluerejuvvo otnáš háddjejuvvo ortnegat masa deparmeantta oaidnu lea huksejuvvo dán áššis.

Lea gažaldat leago veara sirdit ná ráddjejuvvo válddi Sámediggái. Guhkkit áiggi vuollái šaddá gažaldat luohtehahttivuoda hárrái mii guoská Sámedikki ja dan välljeaddjiid gaskavuhtii jos ovddasvástádus ja ovdelis namuhuvvo konstitušuvnnalaš linjät eai čilgejuvvo.

Dearvvašvuoda ja sosiála bálvalusat

Sámi somáhtalaš spesialistadoavtterguovddáš Kárášjogas mii dál doaimmahuvvo priváhta dásis stáhta ja fylkagieldda doaibmadoarjagiiguin (75%/25%) berre farggamusat šaddat ollásit almmolažžan. Ággan dasa lea ahte guovddáš buorebut fuolahivčče spesialista-bálvalusbarggustis sámi álbmoga várás, ja dákkár bálvalusaid ovddideaddjin. Almmolaš áсахussan váfistuvvošedje maid bálvalusaid dássivuolta ja bissuvašvuolta.

Sáddagat

Sámediggi oaivvilda ahte maiddái almmolaš doarjja berre addot ruhtadit olles dahje osiid lagašradioid sámi journalistavirggin sámi giellanjuolggadusaid doaibmaguovllus. Duogáš dása lea lagašradioid váttis dilli sámegeiela gaskkosteamis. Dát lea erenoamáš váttis riddo- ja vuotnaguovlluin. Sámediggi oaivvilda ahte sámi gielddaid lagaš radiot leat deatálaš ođas-, kultur ja servodatáššegaskkosteadjit.

ÁŠŠI 09/94 1995 STÁHTABUŠEAHTTA KAP 540 - DOAIBMA- JA VIRGEČÁLUS

Áššebáhpirat:

- Sámedikki 1994 stáhtabušehta doaibma- ja virgečálus,
- Sd.prp. nr. 1 (1993-94) 1994 bušehttatermiinna várás Gielddadepartemeanta, Kap 540 Sámediggi
- Sámi giellaráđi, Sámi kulturráđi ja Sámi ealáhusráđi 1995 doaibma- ja virgečálus

Sámediggi mearridii čuovvovaččat:

Sámediggi čujuha Sámediggeráđi 1995 stáhtabušehtaárvalussii kap. 540 Sámediggi (vrd. 18. - 19.01.94 čeahkkingirjeoasi áššis R 131/94).

Sámediggi doarju Sámediggeráđi evttohusa, muhto áigu lassin evttohit ásahuvvot odđa poastta 21 Erenoamáš čielggadanbarggut kap.ii 540 Sámediggi, 4 mill. kruvnnuin. Sámediggi čujuha dán oktavuodas erenoamážit dasa ahte ON-id generálačoahkkin lea mearridan ahte eamiálbmogiid logijahki galgá álggahuvvot juovlamánu 10 b. 1994. Dán oktavuodas lea hui deatálaš ahte Sámediggái addojit ekonolálaš ressurssat vuolggahit odđa doaimmaid sámi giela, kultuvrra ja servodateallima nannema várás. Dát sistisdoallá maiddái julevsámi giellaprošeavttaid.

Sámediggi čujuha dasa ahte čuovvovaš dokumeanttat leat mielde čatnamin dikki 1995 stáhtabušehtaevttohusa:

- Sámediggeplána 1991-1995 áigodahkii
- Ovddit áigodaga jahkásaš stuorradiggedieđáhusat Sámedikki doaimma birra
- Sámedikki 1993 jahkedieđáhus
- Stuorradiggedieđáhus nr, 52 (1992-93) Norgga sámepolitihka birra ja Sámedikki dán meannudeapmi
- sámediggeplánaevttohusa guorahallan

Sámediggeráđđi prioritere Sámedikki 1995 stáhtabušehtaevttohusa daid čátnamiid vuodul maid namuhuvvon dokumeanttat mielddisbuktet.

ÁŠŠI 10/94 SÁMEDIKKI JAHKEDIEĐÁHUS 1993

Sámediggi bidjá dákko bokte ovdan 1993 jahkedieđáhusas.

**ÁŠŠI 11/94 1994 BUŠEAHTTA - KAP 540, POASTTAID 01 JA 11
JUOGADEAPMI**

Áššebáhpirat:

- Sd. prp. nr. 1 (1993-1994) 1994 bušehttatermiinna várás - Gielddadepartemeanta
- Sámedikki ja vuollásaš ráđiid bušehtaevttohusat (iešgudet ivnnet)

SÁMEDIGGI SÁMEDIGGE SAEMIEDIGKIE SAMETINGET

ČOAHKKINGIRJI 1/94 - MEARRÁDUSOASSI

Siidu: 31

- Sámi giellaráđi 24.11.93 reive - lasáhus bušeahhtajuogadeapmái (bohtán maŋná go dát áššečilgehus ráhkaduvvui)
- Lotnolasealáhusaid bušeahttaevttohus - 11.11.93 čilgehus
- Gielddadepartemeantta 19.01.94 disposišuvdnareive

Sámediggi mearridii čuovvovaččat:

Sámediggi juogada čuovvovaš lági mielde Sámedikki kap. 504, 01 ja 11 poasttaid ruđáid:

	Poasta 01:	Poasta 11:	Oktiibuot:
Sámediggi	6101' kr.	6149' kr.	12250' kr.
Fievriduvvo 01 poasttas 70 postii	380' kr.		380' kr.
Sámi kulturráđdi	1441' kr.	1088' kr.	2529' kr.
Sámi giellaráđdi	852' kr.	645' kr.	1497' kr.
Sámi ealáhusráđdi	1469' kr.	431' kr.	1900' kr.
Sámi kulturmuitoráđdi (2. jahkebealli 1994)	993' kr.	681' kr.	1674' kr.
Oktiibuot	11236' kr.	8994' kr.	20230' kr.

Eará eavttut juogadeapmái mat gusket rutiinnaide, rapporteremiidda j.d. oidnojit hálddahusa disposišuvdnareivves.

Sámediggi čujuha mearrádusasis áššis 6/94 ja fievrida 380.000,- kr. 70 postii nannet joavkkuid bargodilálašvuodaid 10.000,- kruvnnuin juohke áirasa nammii. Eaktun lea ahte KAD mieđiha fievridit 01 poasttas 70 postii.

ÁŠŠI 12/94 SÁMEDIGGEPLÁNA 1994-1997

Áššebáhpirat:

- Sámediggeplána
- Sd.dieđ. nr. 52 (1992-93) Norgga sámeapolitihka birra
- R 78/93 ja R 103/93 áššiid árvalusat
- Guovvamánu 3. b. 1993 gulaskuddancealkámušat Sámediggeráđđái

Sámediggi mearridii čuovvovaččat:

Ášši meannudeapmi maŋiduvvo boahhte dievasčoahkkimii.

**ÁŠŠI 13/94 SÁMEDIKKI JOAVKKU ÁRVALUS SÁMEGIELA HÁRRÁI
JULEVSÁMEGIEL GUVLLUS**

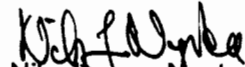
Áššebáhpirat:

- STULS-a 10.09.93 reive Lennart Mikkelsen bokte oktan čielggadusain (ovdal sáddeluvvon)

Sámediggi mearridii čuovvovaččat:

Ášši maŋiduvvo Sámedikki boahhte dievasčoahkkimii.

Beavdegirjji čáli:

Nils Jørgen Nystø